

Endokrin rendszer

Dr. Tóth Zsuzsanna

Semmelweis Egyetem, Anatómiai, Szövet - és Fejlődéstani Intézet

SCIENCEPHOTOLIBRARY

Szabályozó rendszerek a szervezetben

Claude Bernard (1813-1878)

- „milieu intérieur”; minden élőlény a saját belső környezetében létezik, mely állandó, és adott tartományon belül független a külső környezettől

Walter Bradford Cannon (1871-1945)

„The Wisdom of the Body” (1932)

A belső környezet fogalmának kiterjesztése:, homeosztázis fogalma:

- a szervezet nyílt rendszer, melynek fenntartása aktív szabályozó mechanizmusokhoz kötött
- a belső környezet elemei steady-state állapotban vannak: időben állandó kiegyensúlyozott állapot, mely folyamatos energiabefektetést igényel
- feltétele, hogy egy adott irányban ható változás, ellentétes irányban ható választ váltson ki
- **a szervezet homeosztázisát szabályozó rendszerek biztosítják:**
 - **autonóm idegrendszer (szimpatikus, paraszimpatikus, enterális)**
 - **endokrin rendszer (hormonok)**

Homeostatic Control Mechanisms

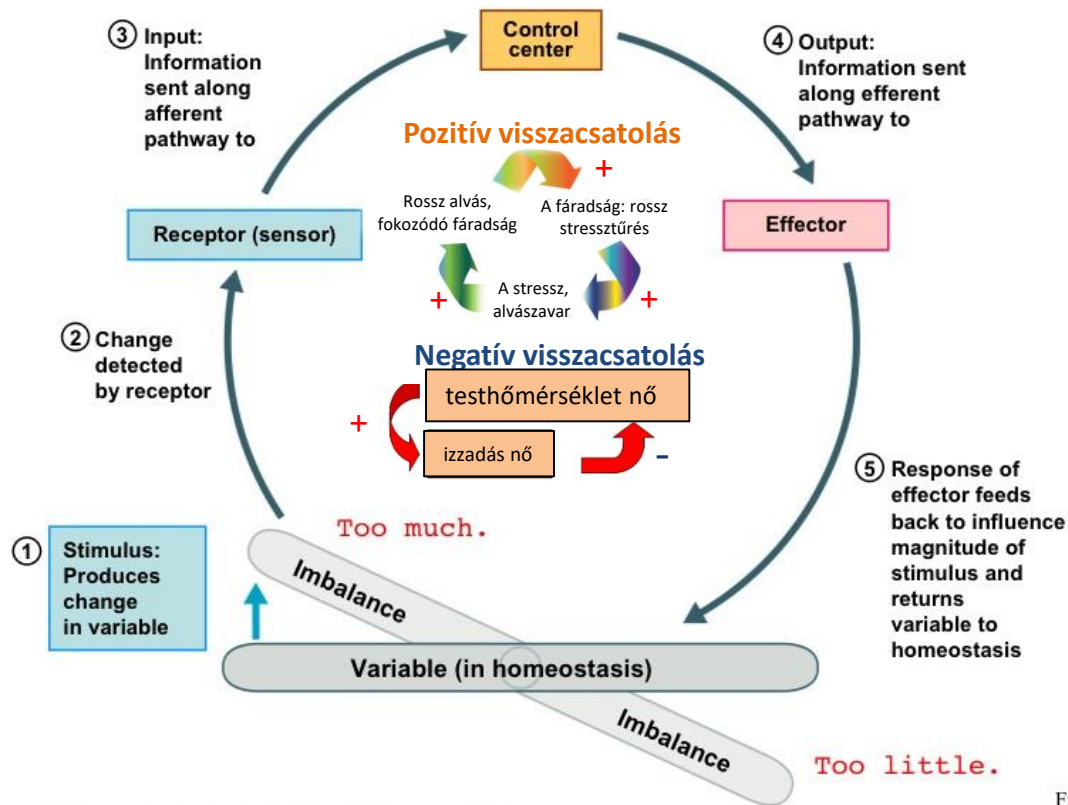

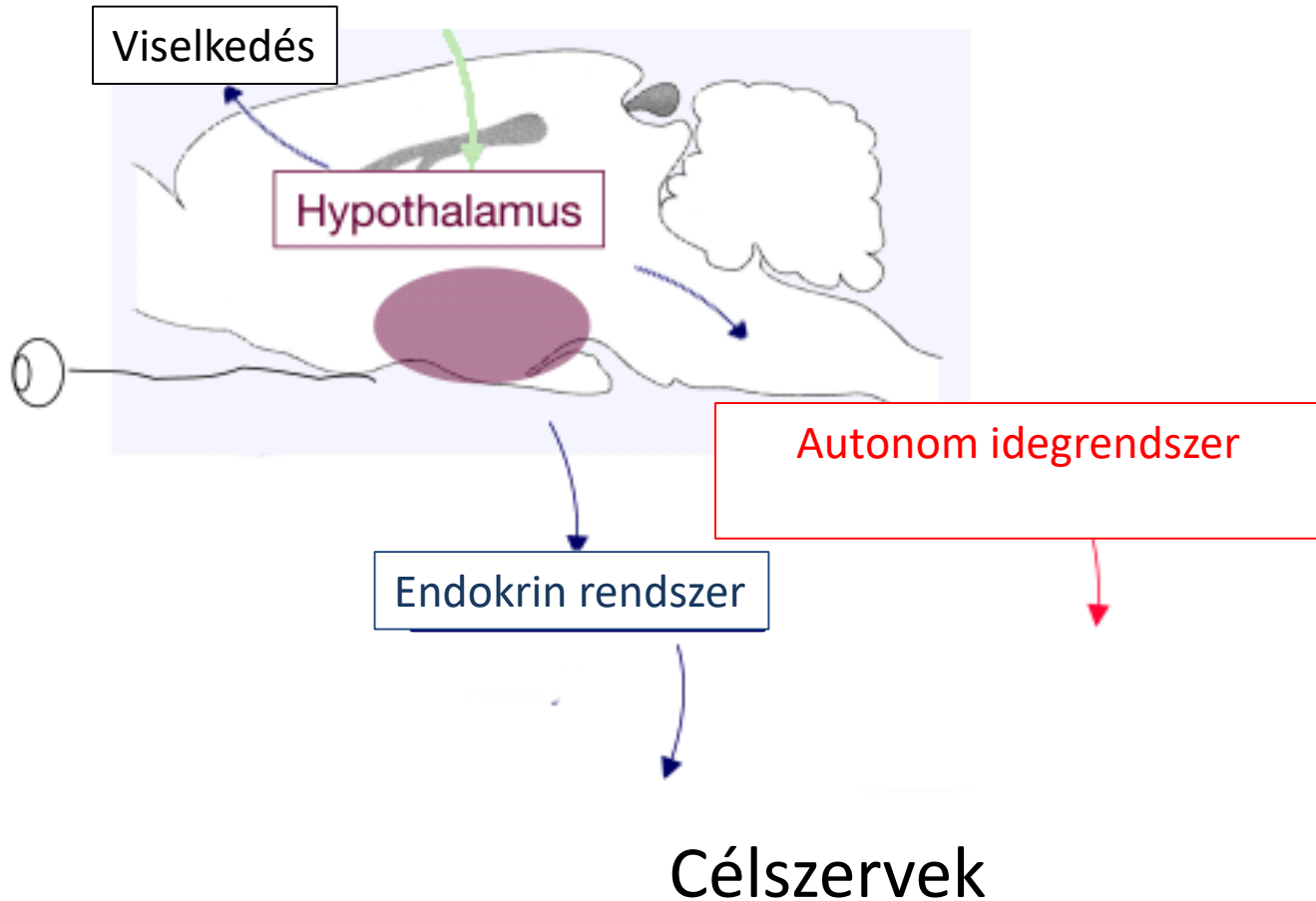
Figure 1.4

visszacsatolás = feedback

Homeosztatis integráció a hypothalamusban

Környezeti tényezők: fény, hőmérséklet, stressz

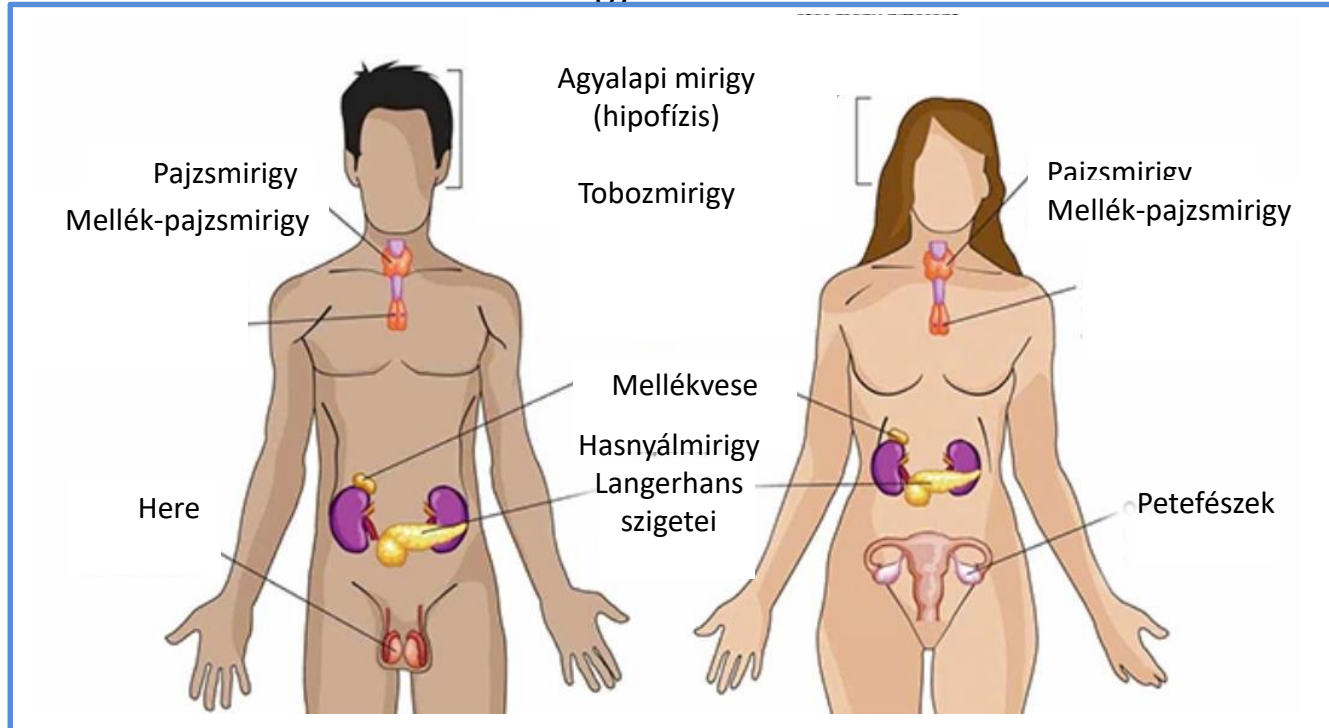
Belső tényezők: érzelmek, só-víz háztartás, energiaraktárak

Nem minden endokrin szervet irányít a hypothalamus.

Az endokrin rendszer: belső elválasztású mirigyek összessége

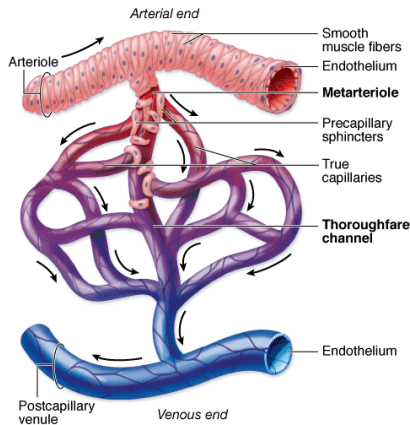
Klasszikus belső elválasztású mirigyek

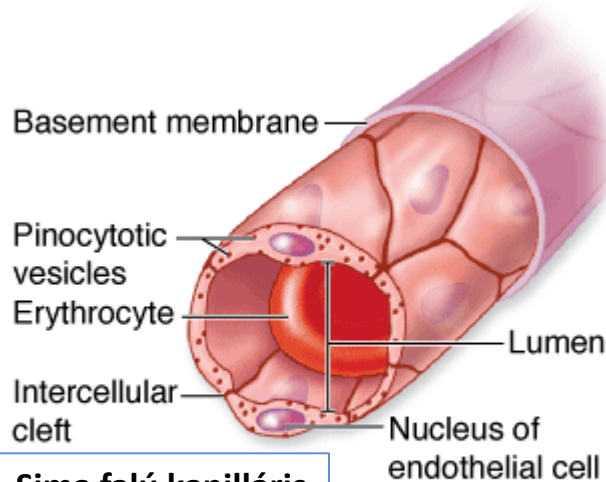
Belső elválasztású (endokrin) mirigy:

- általában embrionális hám eredetű szövet (kivételek mellékvese)
- nincs mirigy kivezetőcső, ami jellemző a külső elválasztású (exokrin) mirigyekre (pl. nyálmirigy)
- lebenyes, azon belül, sejtcsoportok, sejtgerendák vagy folliculusok
- lebenyeket kötőszöveti sövények választják el
- hormonon termelés és szekréció a vérbe
- speciális kapilláris hálózat

Az endokrin szervek jellemzője a fenestrált kapilláris és a kapilláris szinuszok

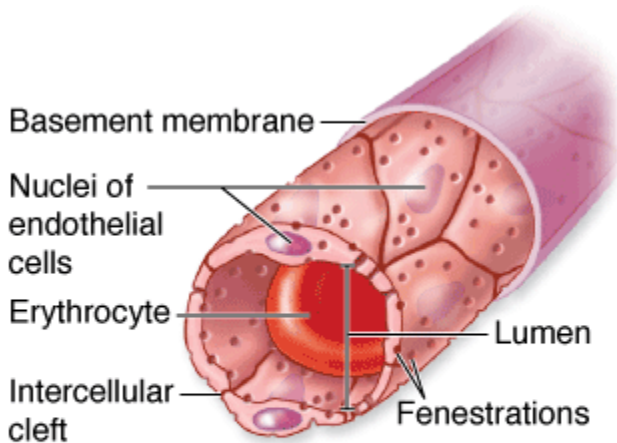
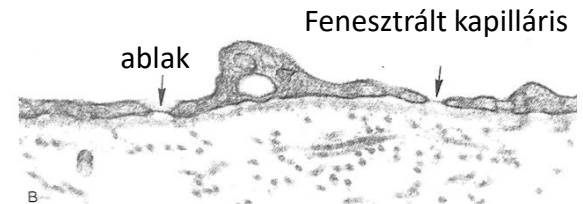
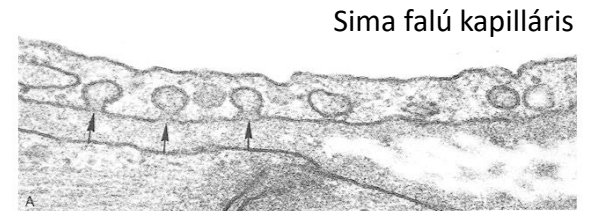
Source: Mescher AL: *Junqueira's Basic Histology: Text and Atlas, 12th Edition*: <http://www.accessmedicine.com>
Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. All rights reserved.

Sima falú kapilláris

Source: Mescher AL: *Junqueira's Basic Histology: Text and Atlas, 12th Edition*: <http://www.accessmedicine.com>

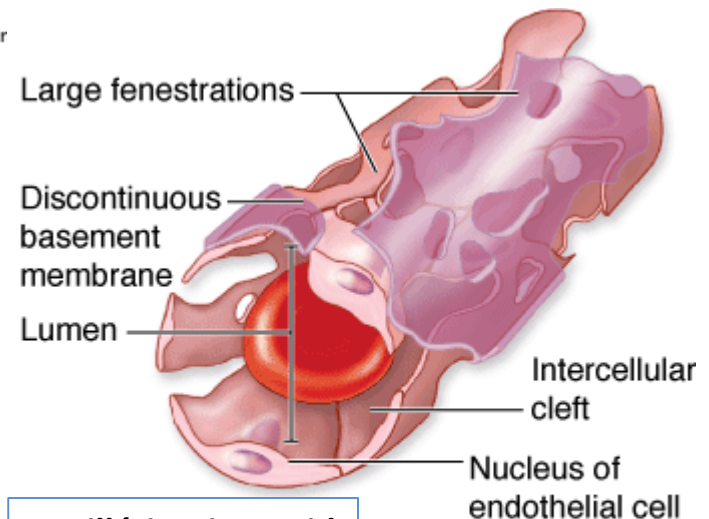
ll Companies, Inc. All rights r

Fenestrált (ablakos) kapilláris

Source: Mescher AL: *Junqueira's Basic Histology: Text and Atlas, 12th Edition*: <http://www.accessmedicine.com>

Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. All rights reserved.

Kapilláris szinuszoid

Source: Mescher AL: *Junqueira's Basic Histology: Text and Atlas, 12th Edition*: <http://www.accessmedicine.com>

Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. All rights reserved.

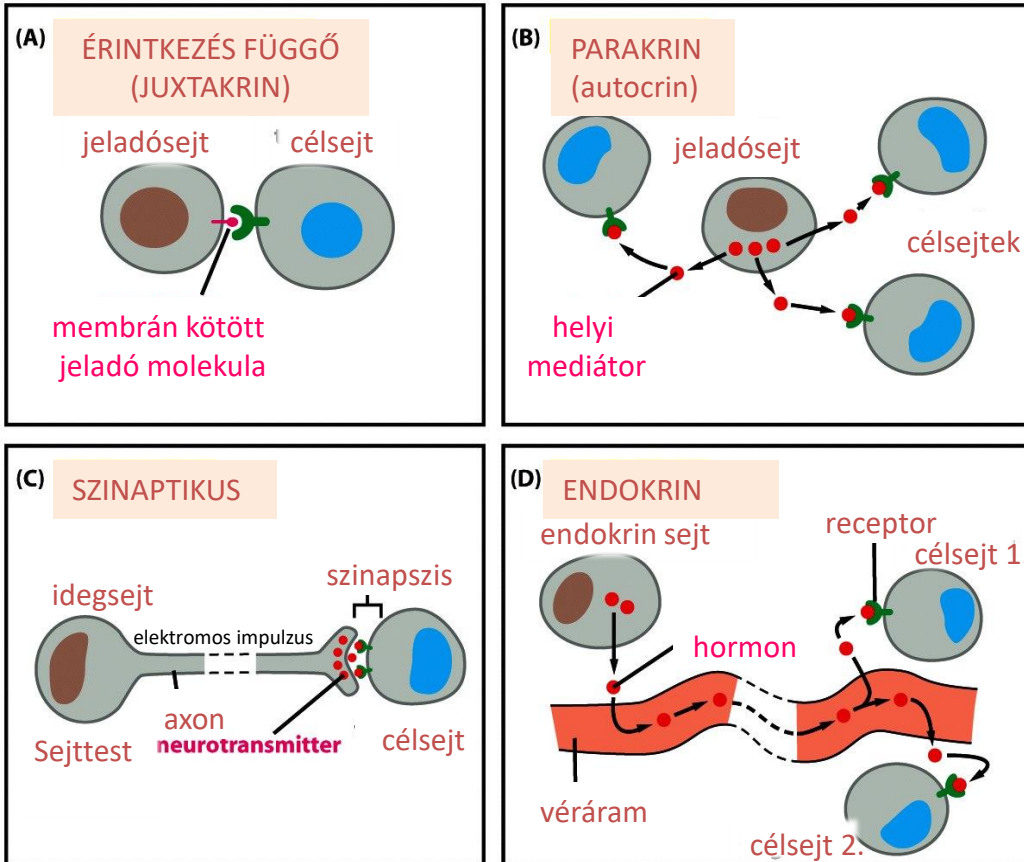
Diffúz endokrin rendszer: egyéb hormontermelő sejtek szövetek

szerv	példa hormon	hatás
szívpitvar	atrialis natriuretikus peptid	vérnyomás és vértérfogat csökkentés
bél enteroendokrin sejtek	kolecisztokinin szekretin	epehólyag összehúzódás serkentése, epetermelés fokozása
vese	renin	vérnyomás emelkedés
máj	hepcidin	vér vas koncentrációjának csökkentése
bőr	D3 vitamin	vér Ca ²⁺ szint emelése, immunrendszer erősítése
fehér zsírszövet	leptin	táplálékfelvétel csökkentés
thymus (csecsemőmirigy)	thymosinok	immunválasz módosítása, regeneráció elősegítése

Szinte minden szövetben termelődik hormon.

A hormon fogalma

A sejtek közötti kommunikáció formái

Hormon:

- biológiai aktivitással rendelkezik
- sejtek termelik
- humorális úton (vér) hat
- kis mennyiség is elég a hatáshoz
- lassan, és hosszú ideig hat
- specifikus receptorhoz kötődik,
- adott szöveten hat
- 1 hormon → több célszövet
- 1 szövetre többféle hormon is hathat
- ritmikusan szabadul fel

A hormonok osztályozása

kémiai szerkezet	példa	oldékonyság	receptor	hatásmechanizmus
fehérje, polipeptid, oligopeptid, aminosavszármazék	növekedési hormon (190AS) calcitonin 32 (AS) oxytocin (9AS), adrenalin, noradrenalin	vizoldékony (hidrofil) a sejtben tárolódik	sejtfelszíni	másodlagos hírvivők → enzimek aktivitásának változtatása → génexpresszió változás
szteroid (koleszterin) származék aminosav származék	ösztrogén, tesztoszteron glükó- és mineralokortikoidok tiroxin, trijódttironin	zsíroldékony (hidrofób)	<u>intracellularis</u> (sejt- mag, citoplazma) sejtfelszíni	közvetlen hatás a génexpresszióra másodlagos hírvivők

- a fehérje-és peptidhormonok a vérben szabadon szállítódnak,
- a szteroidok és a kisebb molekulájú egyéb hormonok a vér- albuminokhoz vagy globulinokhoz kötötten szállítódnak, kisebb részük szabad hormon
- Csak a szabad hormon tud hatni!

A hormonelválasztás szabályozása

A. Hypothalamo-hypophysealis rendszer

B. A vér összetételének, mennyiségének változása

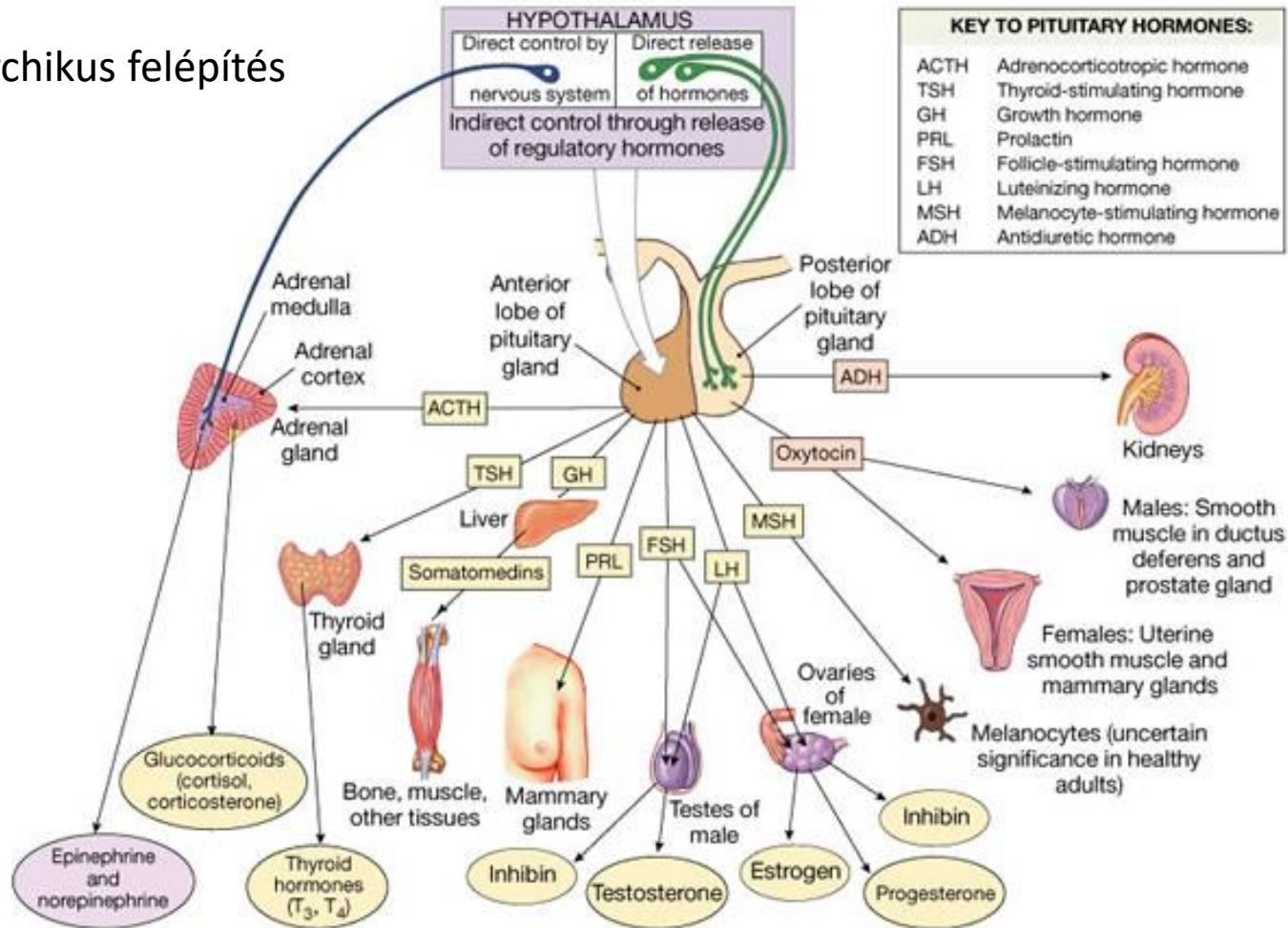
C. Idegi szabályozás

Hypothalamo-hypophysealis rendszertől független endokrin szervek

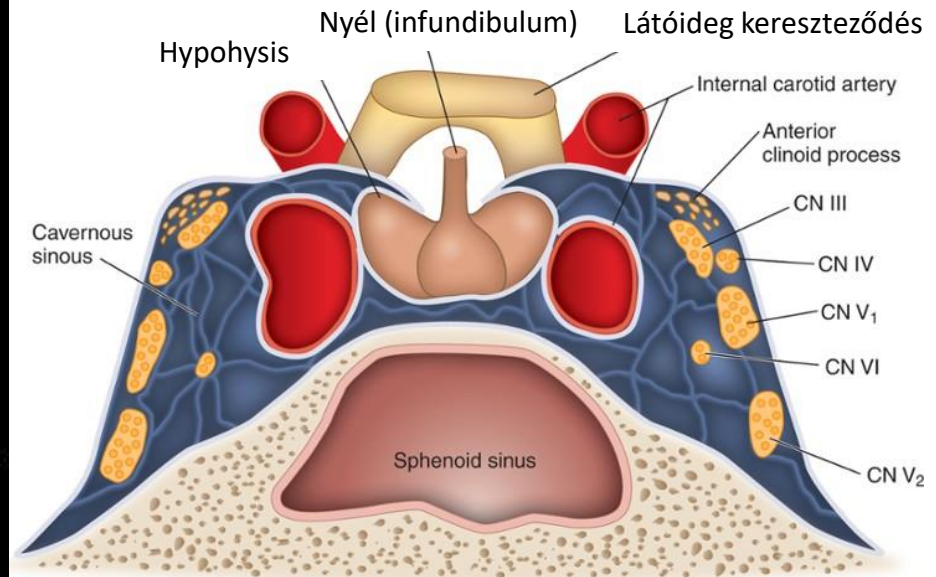
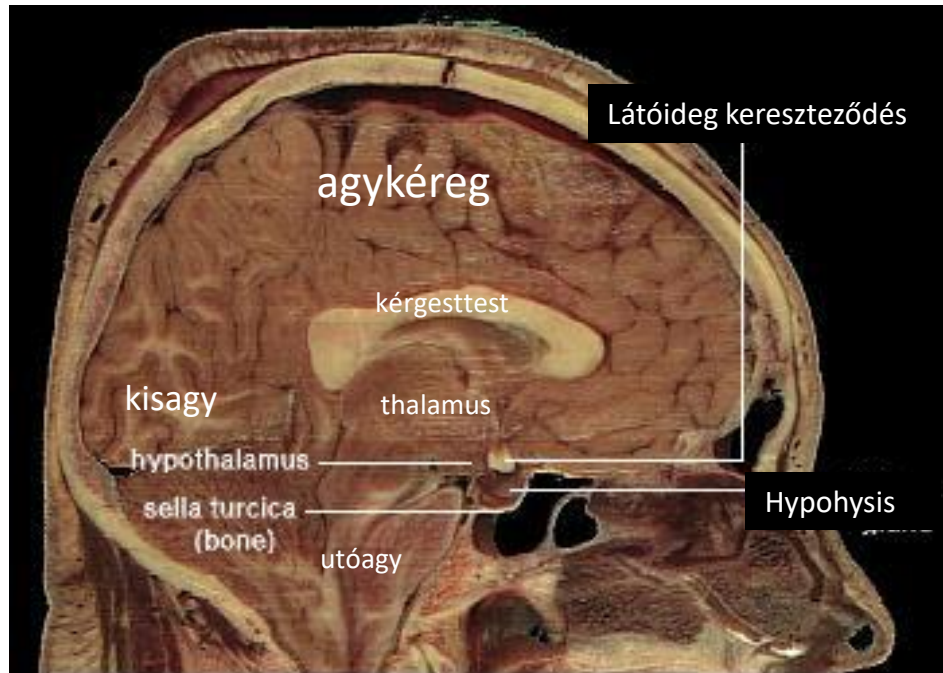
- **Tobozmirigy**
- **Mellékpajzsmirigy**
- **Langerhans szigetek (hasnyálmirigy)**
- **Mellékvese velő**
- **Méhlepény**

A hypothalamohypophysealis rendszer- neuroendokrin rendszer

Hierarchikus felépítés

A hypothalamus és hypophysis kapcsolata

Az agy (encephalon) részei:

- előagy (prosencephalon)
- nagyagy (telencephalon)
- köztiagy (diencephalon)
- középagy (mesecephalon)
- utóagy (rhombenchephalon)

A **köztiagy** részei :

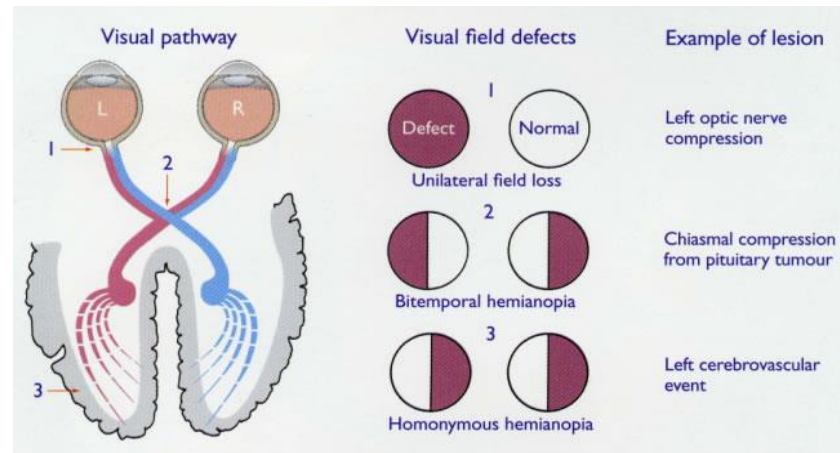
- thalamus
- hypóthalamus
- subthalamus
- epithalamus

A hypophysis daganatok látászavarokat okozhatnak

normal:

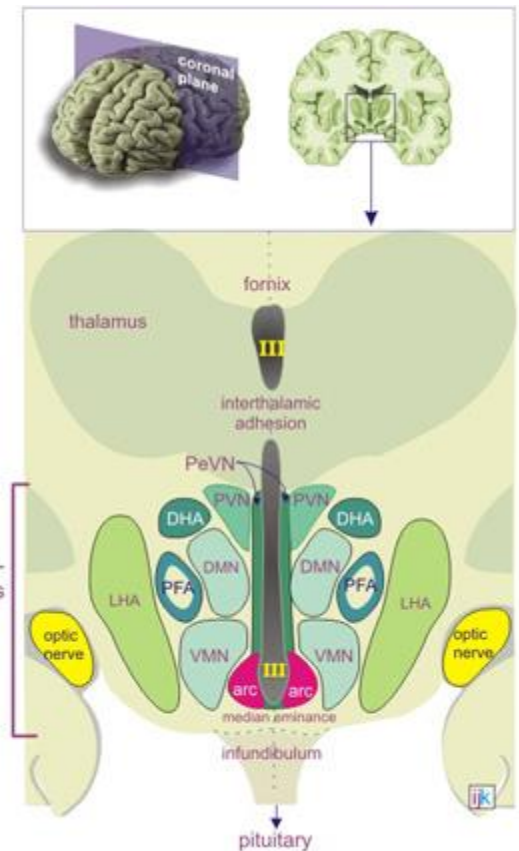
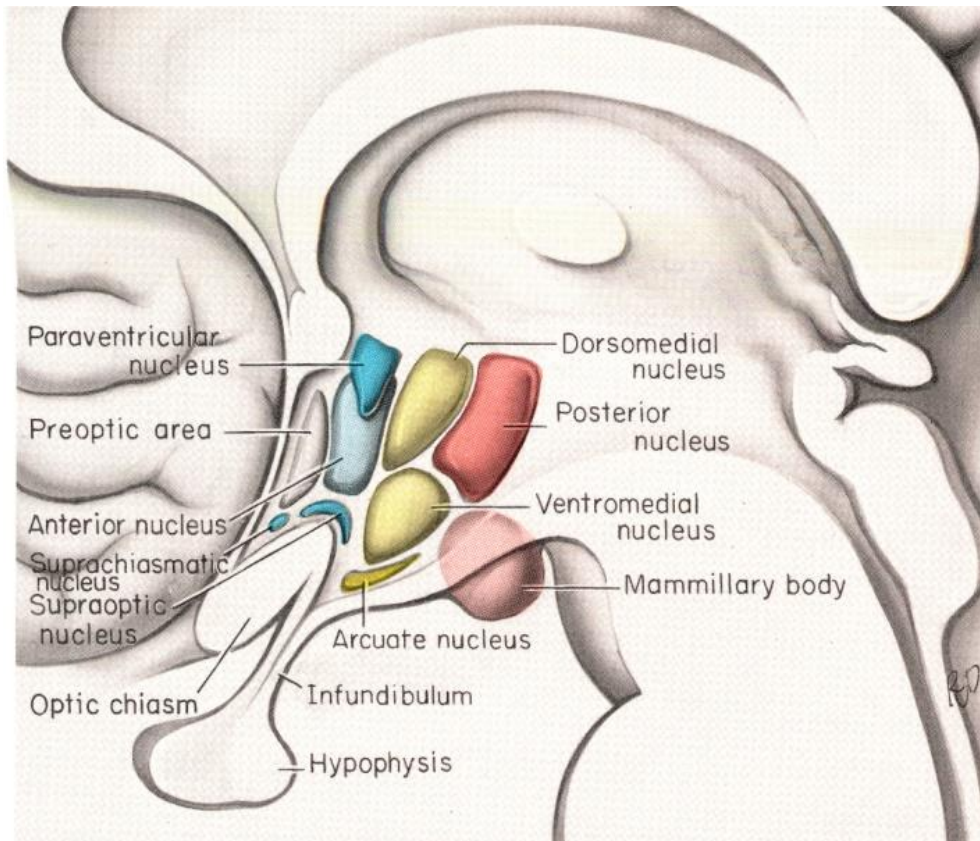

Bitemporal Hemianopia:
chiasma lesion

A hypothalamus

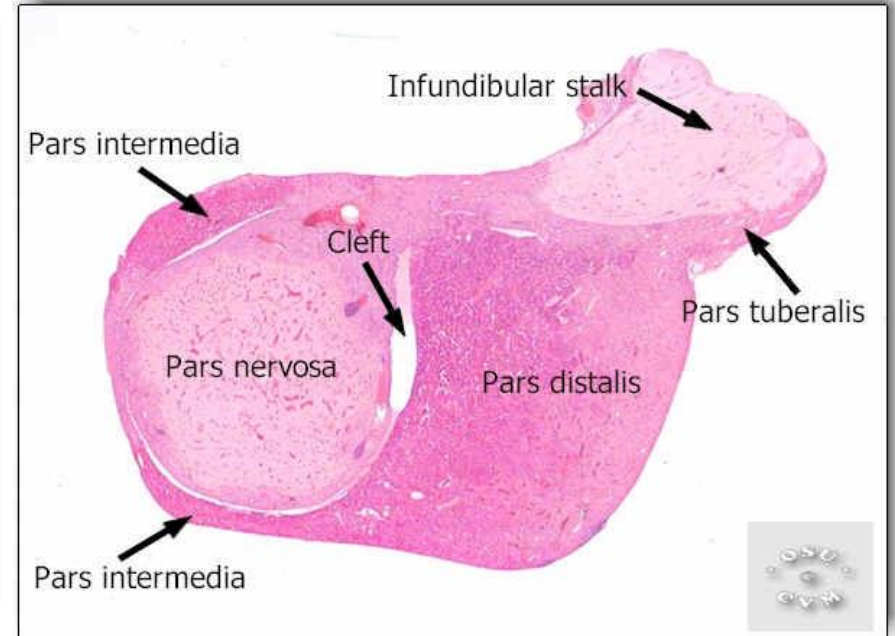
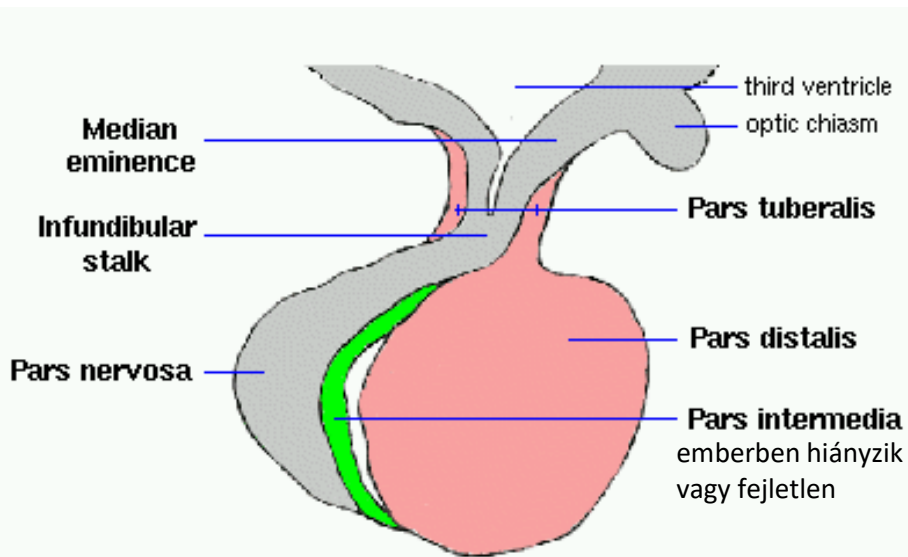
agyi magok: idegsejt testek = neuronok

- Biológiai óra
- Hőmérsékletszabályozás
- Energiaháztartás szabályozás
- Só-víz háztartás szabályozása
- Autonóm és endokrin központ
- Integráció

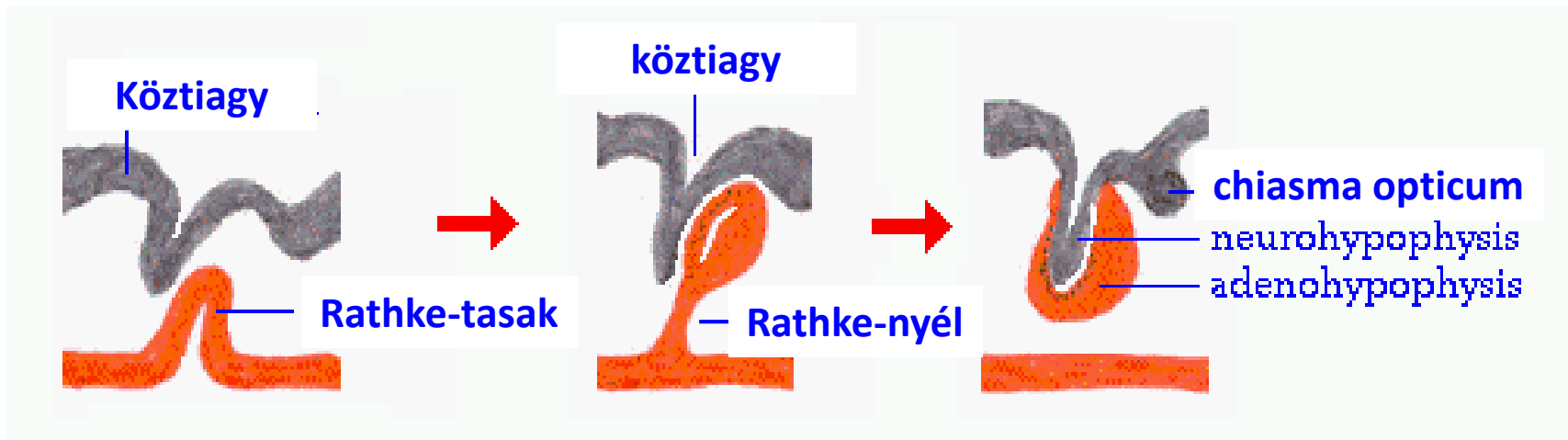
A hypophysis adeno- és neurohypophysisre osztható

Neurohypophysis:

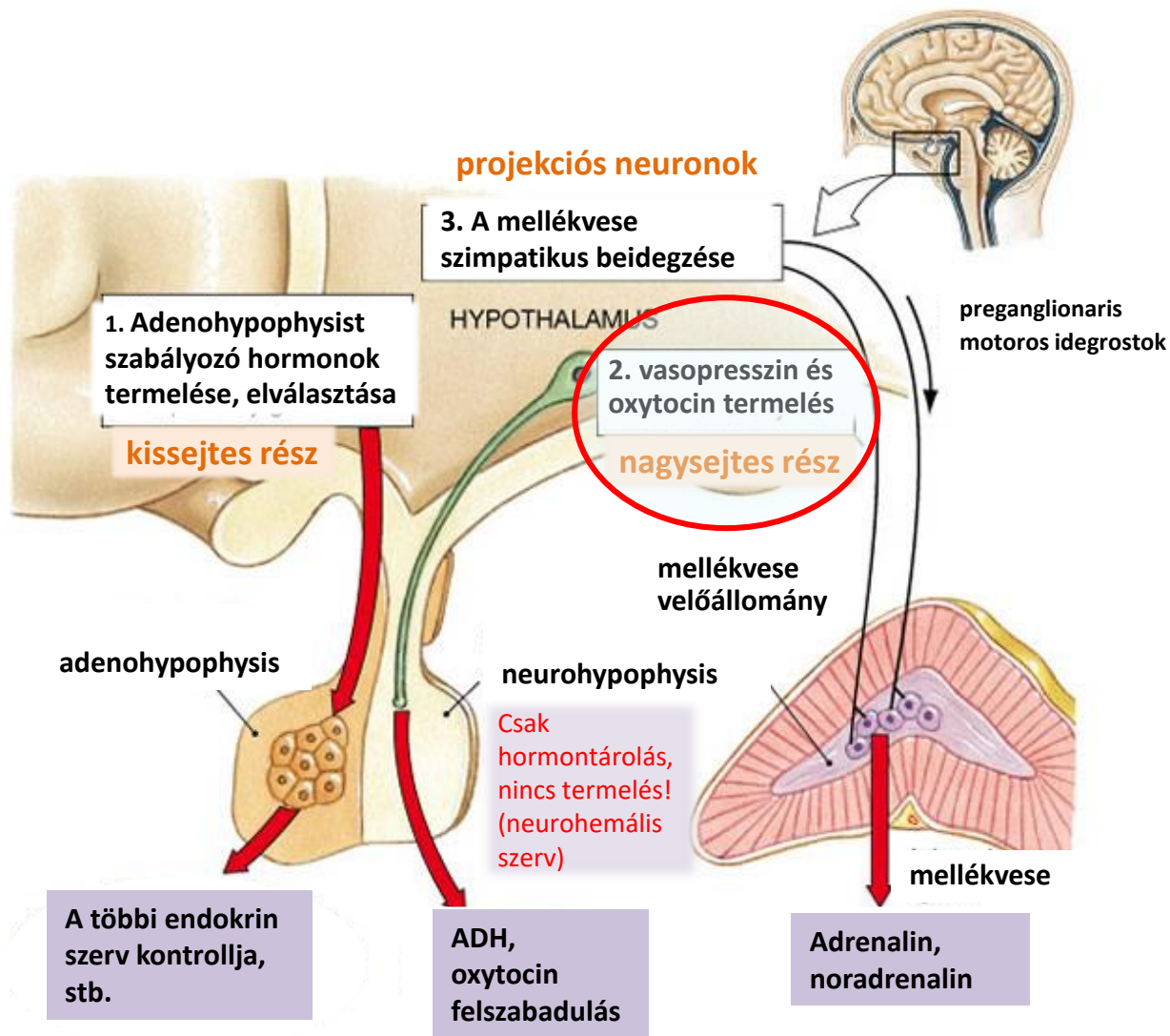
- Az adenohypophysis mirigyes, a neurohypophysis idegszövet.
- Neurohypophysis = hátsó lebeny: nincs saját hormontermelés.
- Adenohypophysis = elülső lebeny: hormontermelő sejtek.
- A pars intermedia és a pars distalis között a Rathke tasak maradványa található.

Az adeno- és neurohypophysis két külön telepből fejlődik

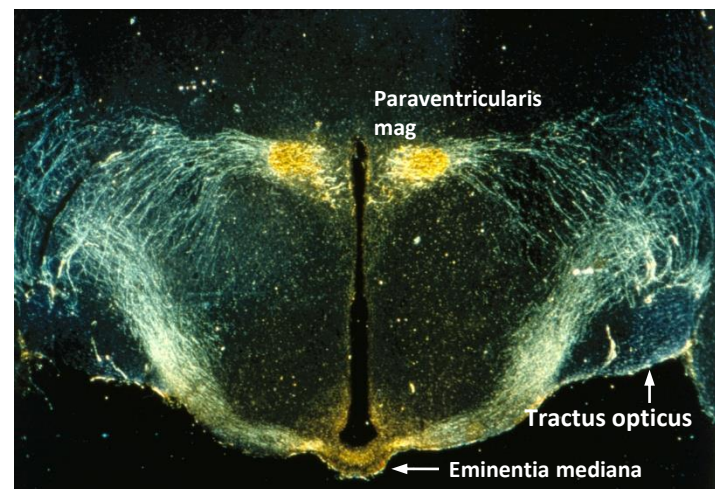
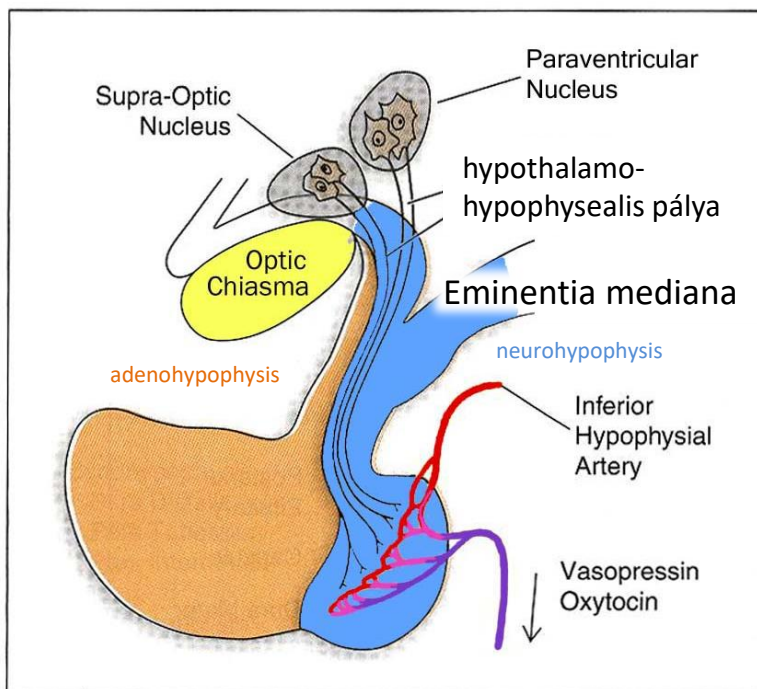

A Rathke-tasak a stomodeum (leendő száj) egy kis kiöblösödése

Neuroszekrécíós sejtek: a hypothalamus kis- és nagysejtes neuronjai

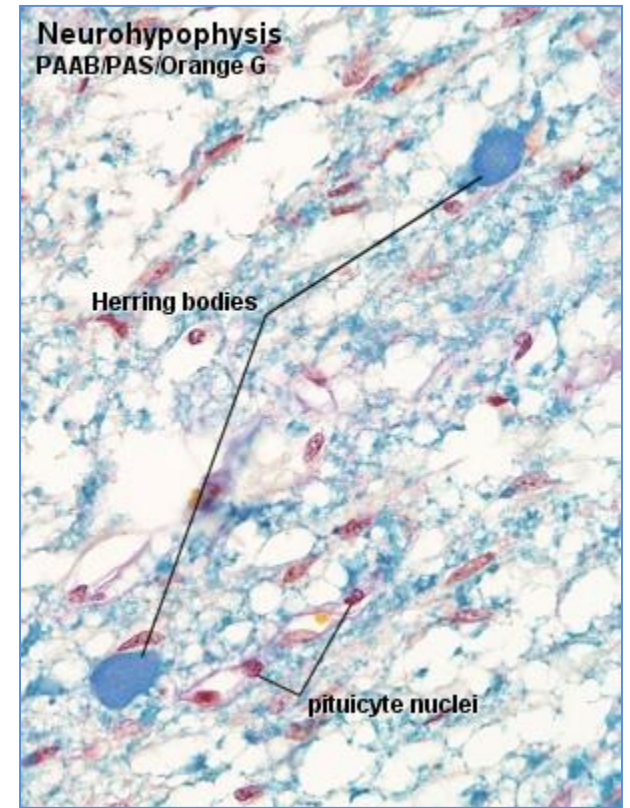
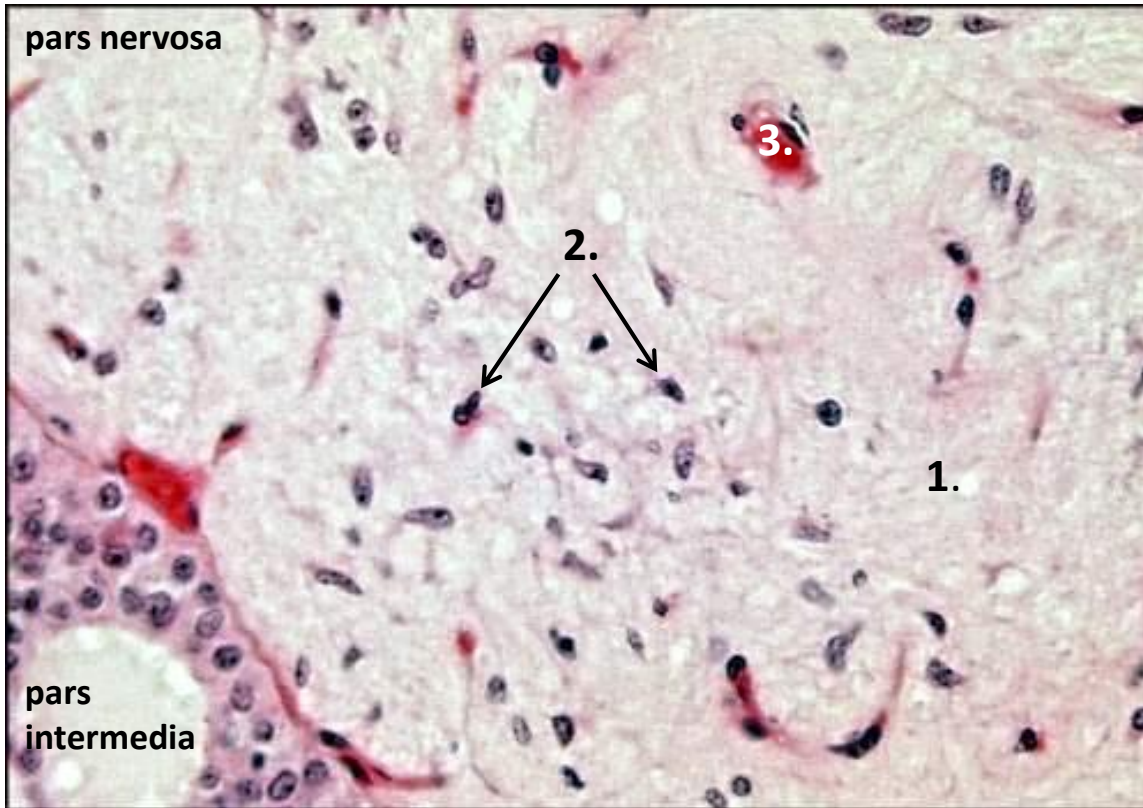
A hypothalamus supraopticus és paraventricularis magjának nagysejtes neuronjai a neurohypophysisbe projektálnak

ADH immunfestés, patkány hypothalamus coronalis metszet.

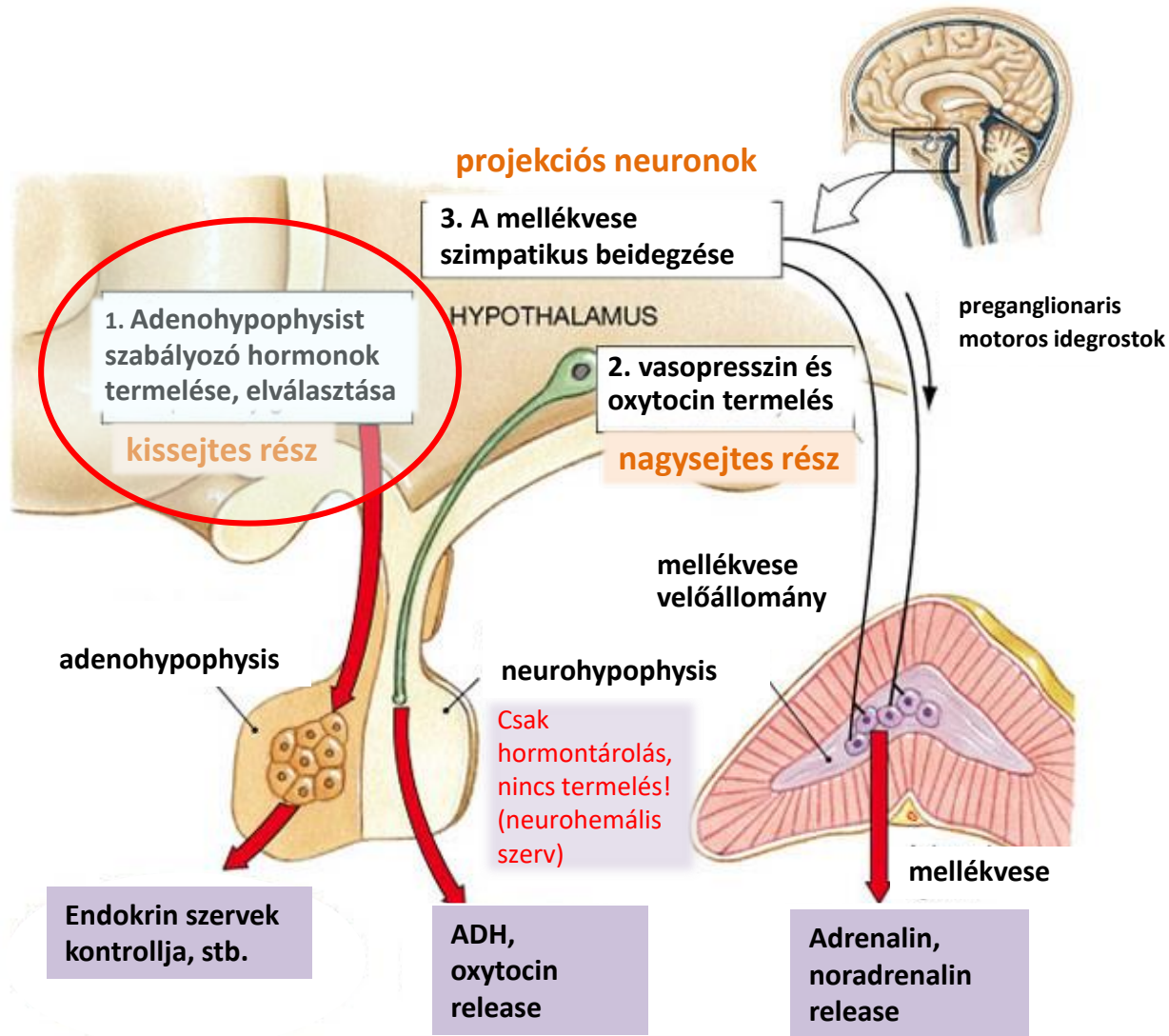
- A nagysejtes neuronok rostjai (axonok) alkotják a *hypothalamo-hypophysealis pályát*.
- A nagysejtes neuronok vasopressint (ADH) és oxytocint termelnek (elkülönülten).
- Az oxytocin stimulálja az uterus kontrakciót a tejkilövellést és a szociális kötődést.
- Az ADH a vízvisszaszívást fokozza a vesében – ADH hiány : centralis diabetes insipidus.

A pars nervosa szövettana

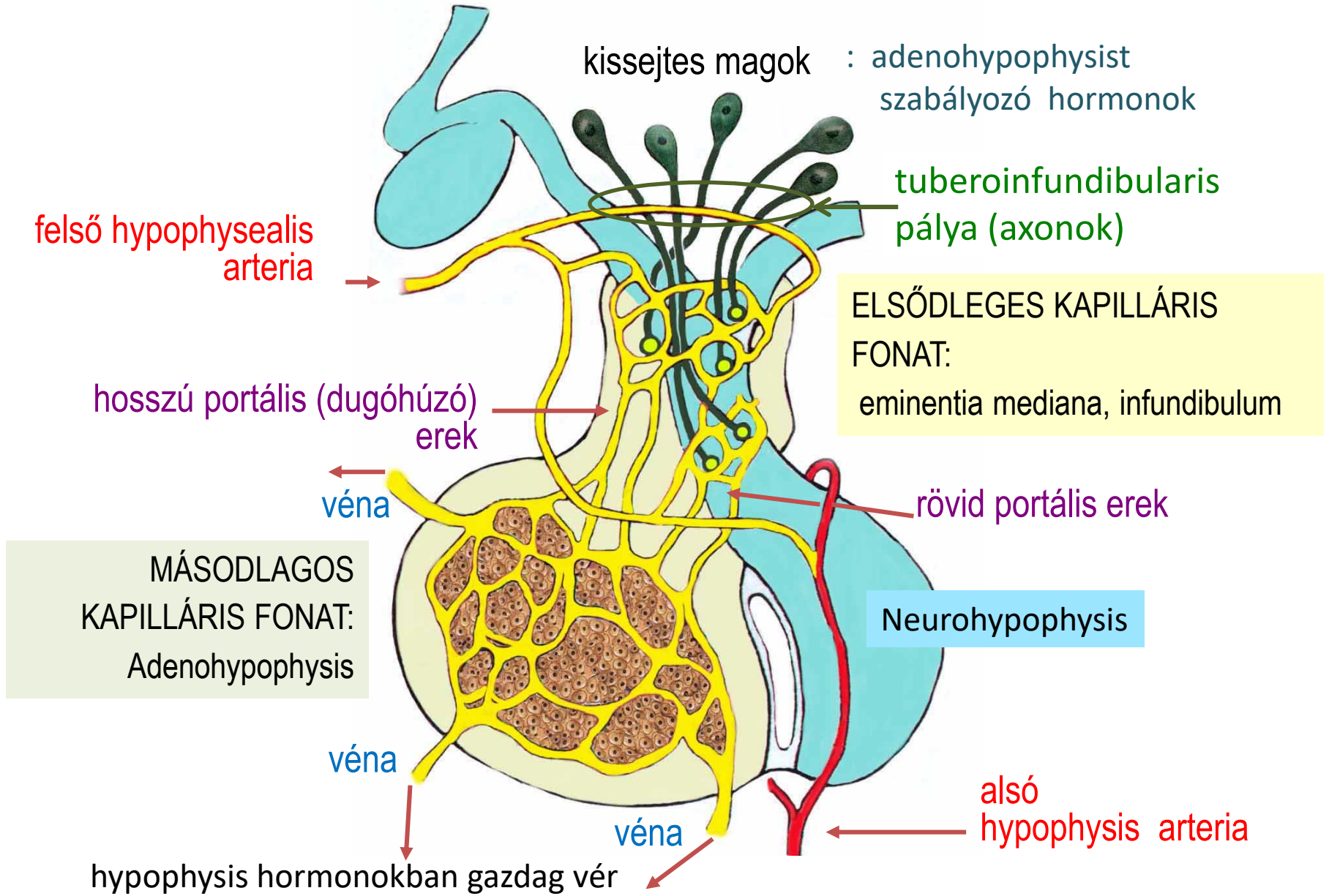

1. myelin hüvely mentes axonok
2. speciális glia sejtek - pituicyták, ovális sejtmag
3. fenesztrált kapillárisok
4. Herring testek

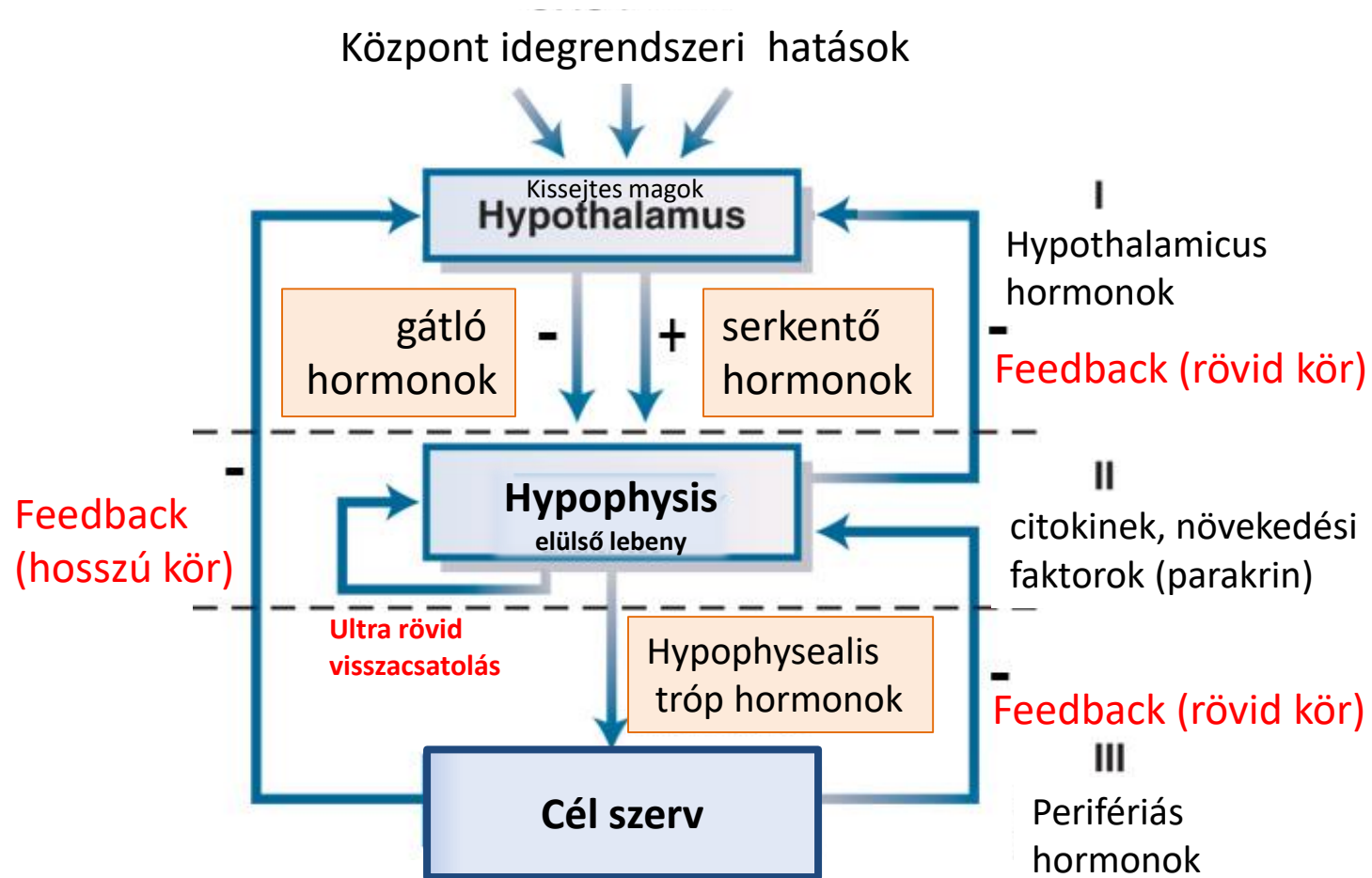
Neuroszekrécíós sejtek: a hypothalamus kis- és nagysejtes neuronjai

A kissejtes neuronok az eminentia medianába projektálnak, hormonjaik a portális keringésbe kerülnek

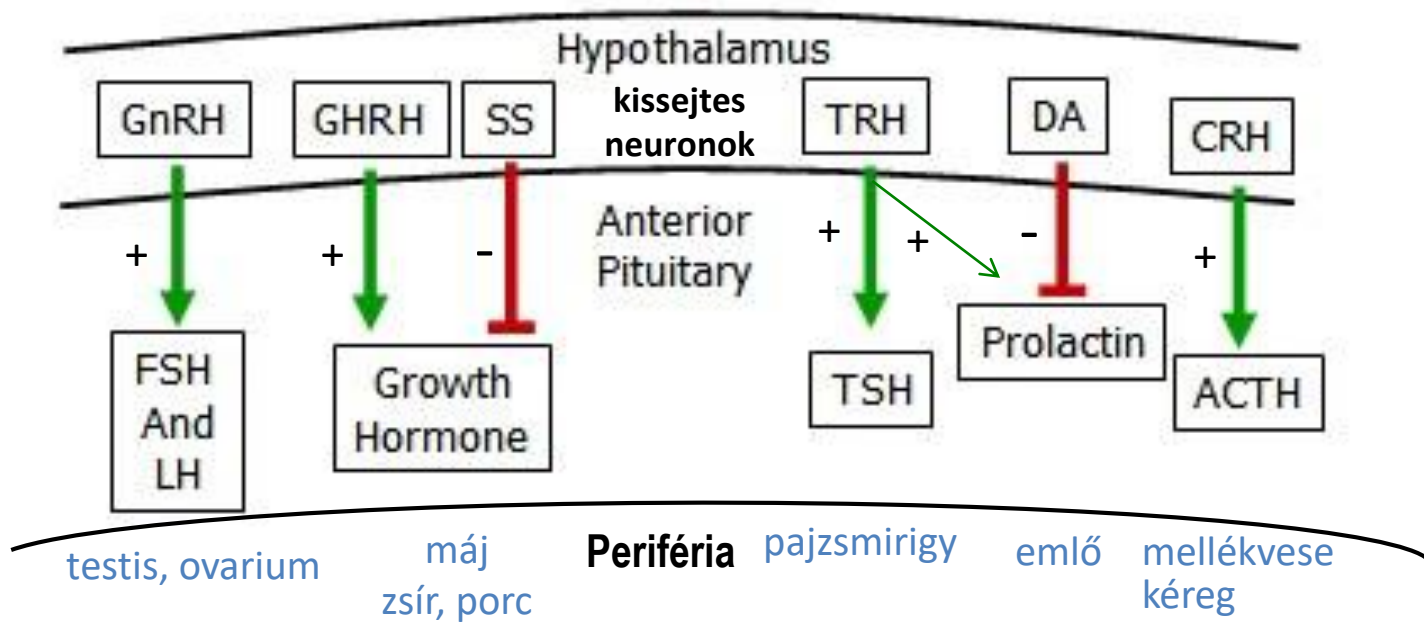

A hypothalamo-hypophysealis rendszer hormontermelésének szabályozása, negatív visszacsatolás

Cél szerv specifikusan szabályozó tengelyeket nevezhetünk meg, pl. hypothalamo-hypophysis pajzsmirigy tengely stb.

Serkentő (releasing) és gátló (inhibiting) hormonok és célhormonjaik

GnRH: gonadotropin releasing hormon ill. luteinizáló-hormon-releasing hormon (LHRH)

GHRH: növekedési hormon releasing hormon-somatoliberin

SS: somatostatin

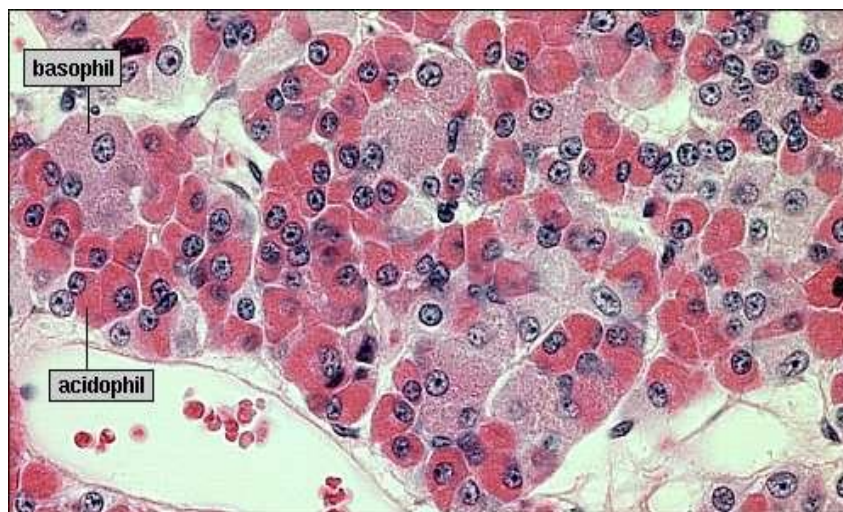
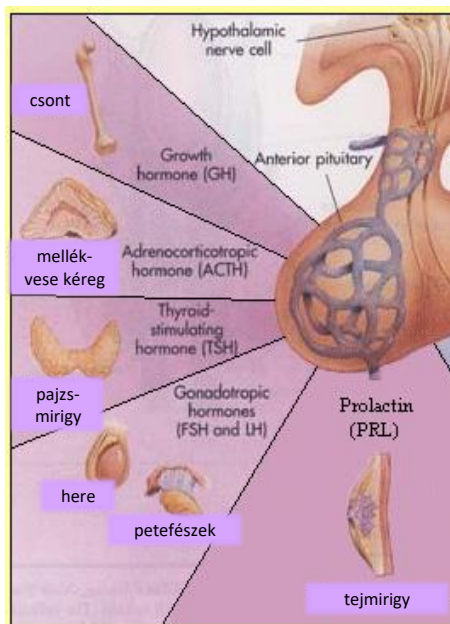
TRH: thyrotropin-releasing hormon

DA: dopamin

CRH: corticotropin-releasing hormon ill. faktor (CRF)

Ritmikus termelődés: diurnális és pulsatilis (epizodikus) release

A adenohypophysis pars distalisának hormontermelő sejtjei

Acidophil	<ul style="list-style-type: none"> • Somatotroph sejtek : növekedési hormont (GH) termelnek. • Lactotroph (mammothroph) sejtek: prolaktint (PRL) termelnek.
chromophil	<ul style="list-style-type: none"> • Thyrotroph sejtek: thyreoidea stimuláló hormont (TSH) termelnek. • Gonadotroph sejtek: luteinizáló hormont (LH) és tüszőserkentő hormont (FSH) termelnek egy sejtben belül. • Adrenocorticotroph sejtek: adrenocorticotrop hormont (ACTH) termelnek.
Basophil	
Chromophob	Nem termelnek hormont.

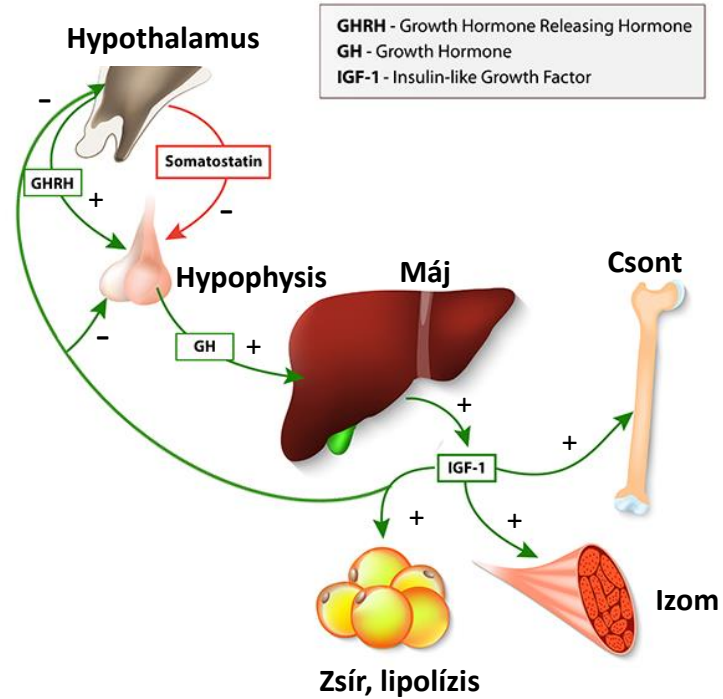
Növekedési hormon (GH)

Túltermelés

gyerekkortól: óriásnövés

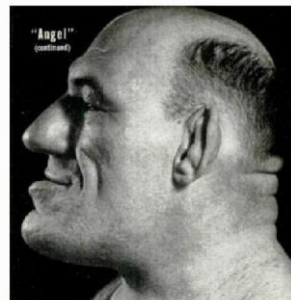
Felnőttkorban:
acromegalia

Alultermelés

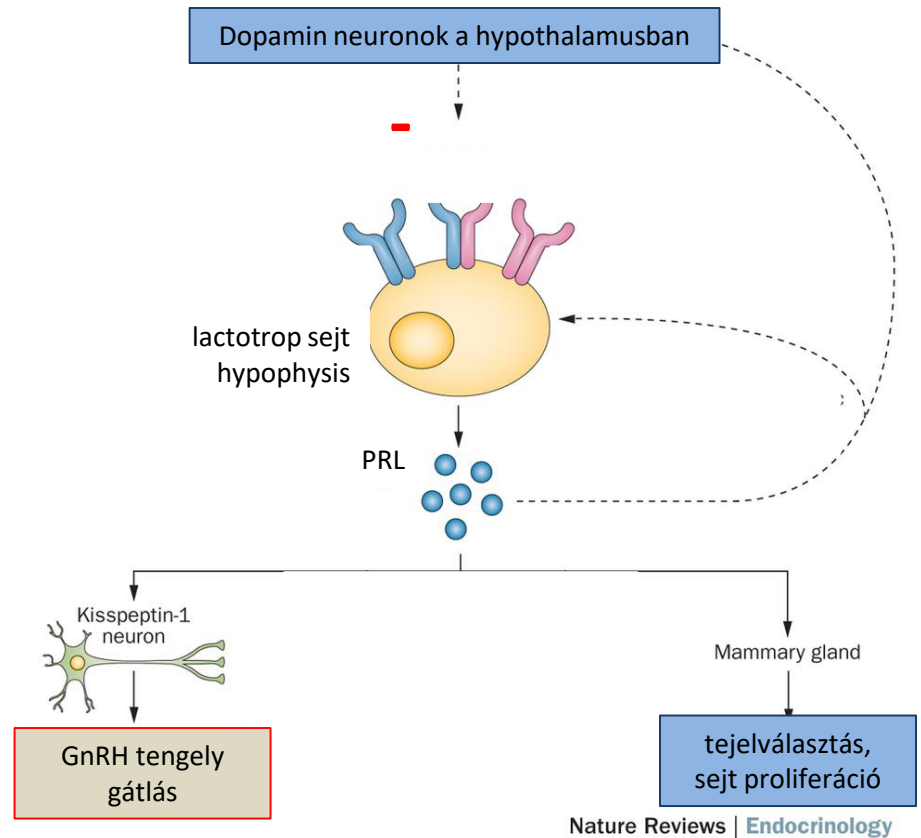
gyerekkorban:
arányos törpe

Maurice Tillet, the
„French Angel” 1940

Prolaktin (PRL)

- Főleg gátló szabályozás (dopamin)
- Gyenge serkentő hatás: TRH
- Serkenti: szoptatás, stressz
- A prolactinoma az egyik leggyakoribb hypophysis daganat-meddőség

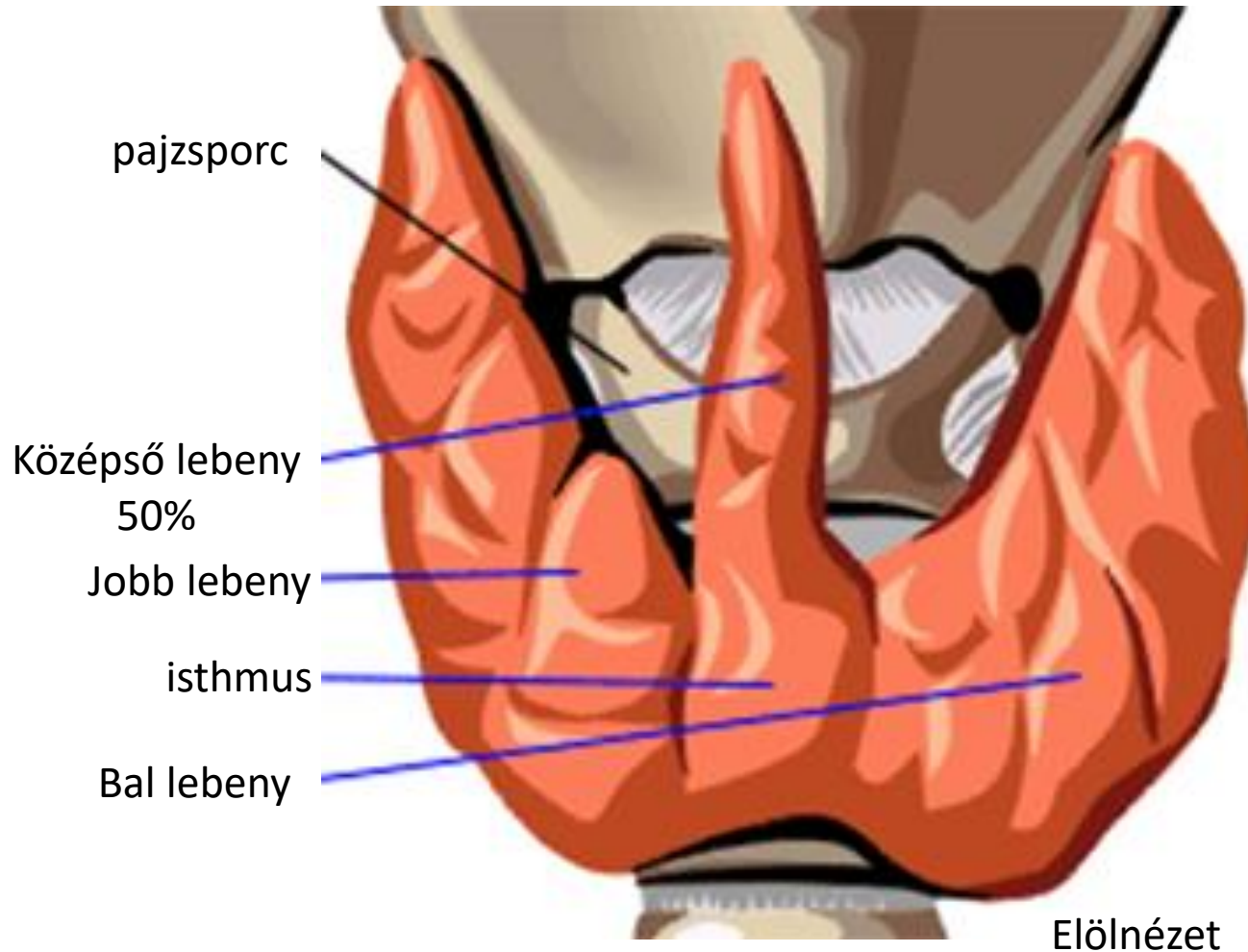
A pajzsmirigy

Hormonjai:

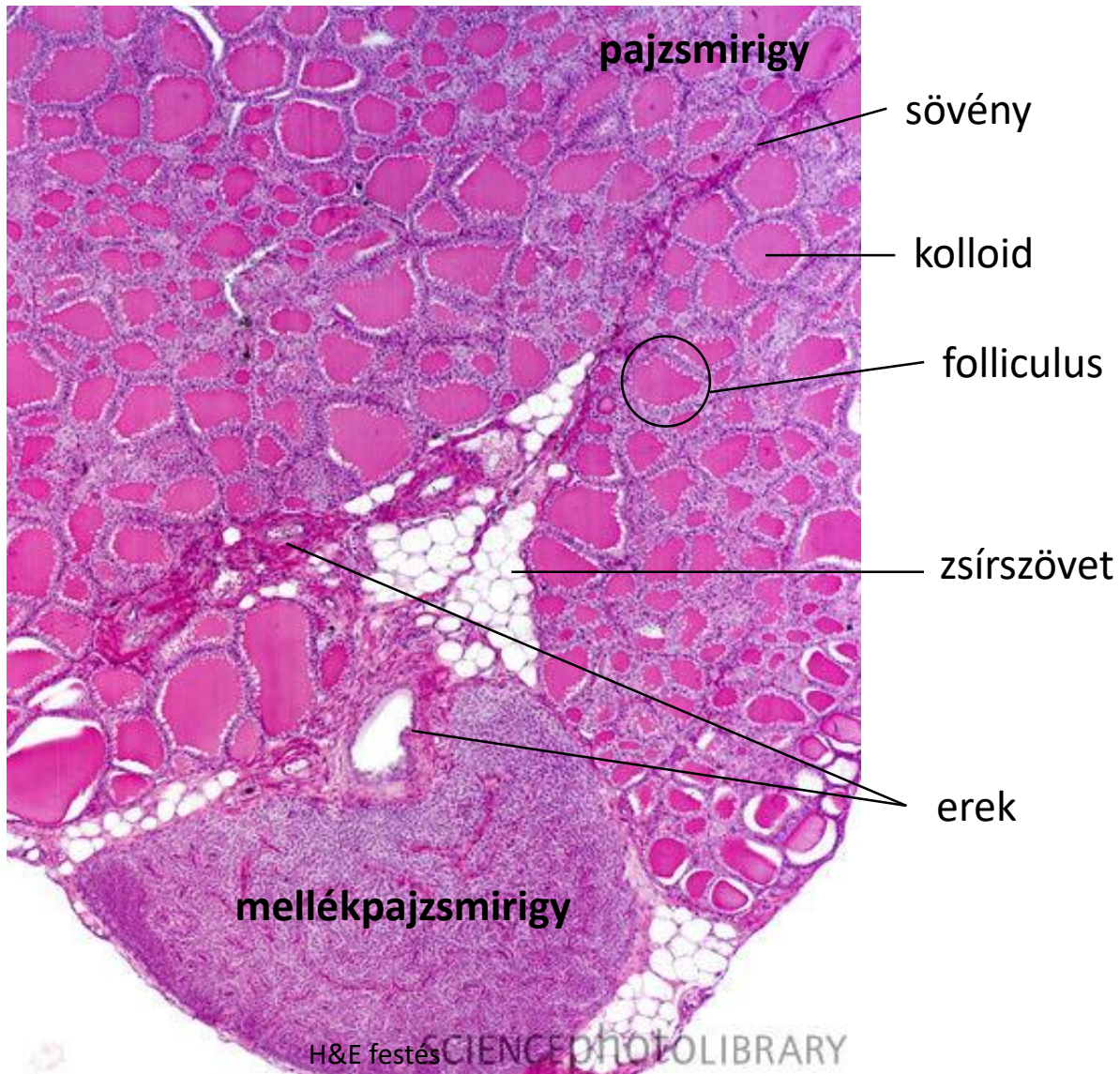
1. Tiroxin (T4), trijód-tironin (T3)-metabolizmus, növekedés, fejlődés, testhőmérséklet kontrollja
2. Calcitonin - calcium homeosztázis szabályozása

A pajzsmirigy a légcső előtt a gége szintjén található

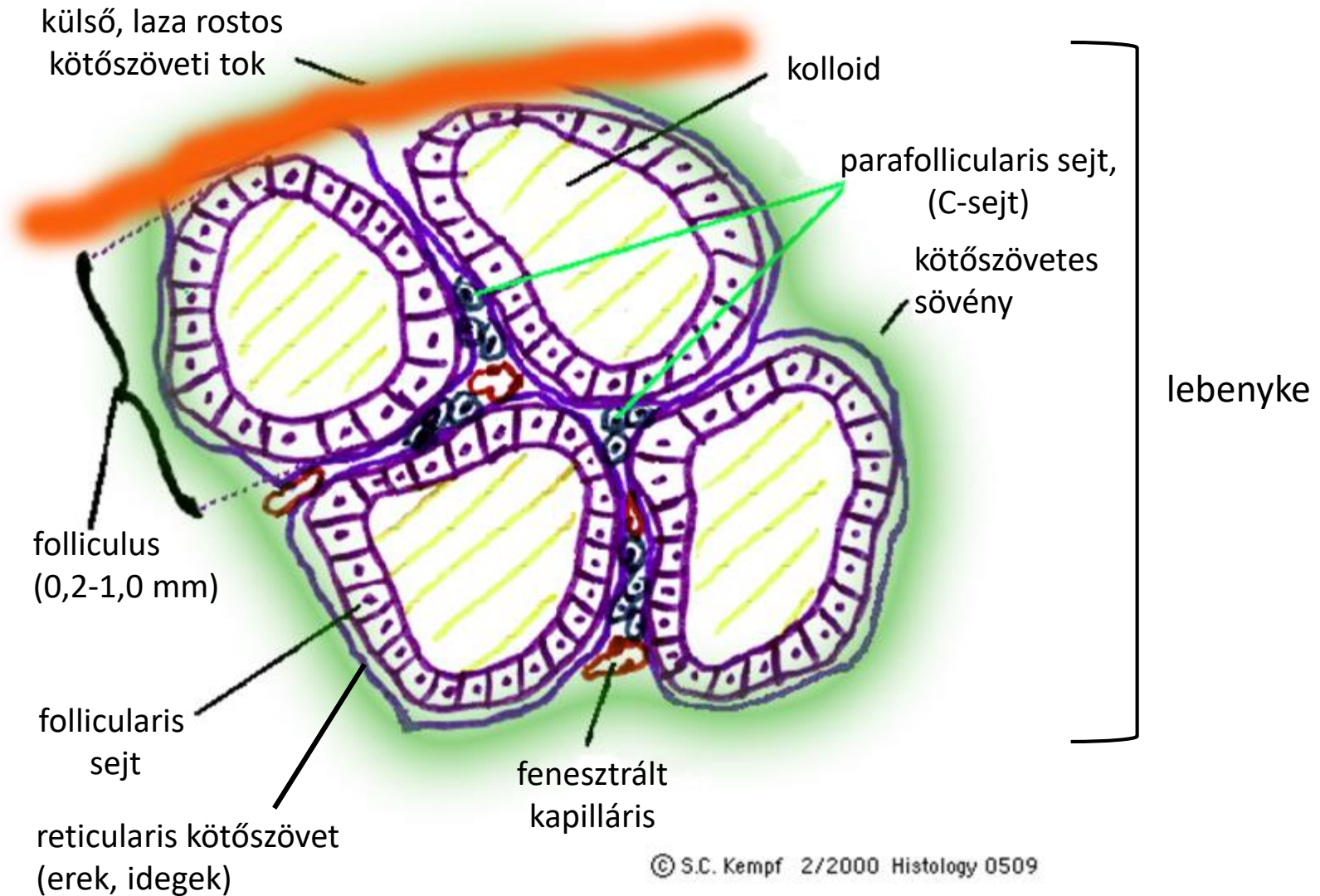

- Barnásvörös lebenyes, kötőszöveti tok veszi körül
- A 2.- 4. trachea-porcok magasságában helyezkedik el, nyeléskor elmozdul, tapintható
- A garathámból fejlődik

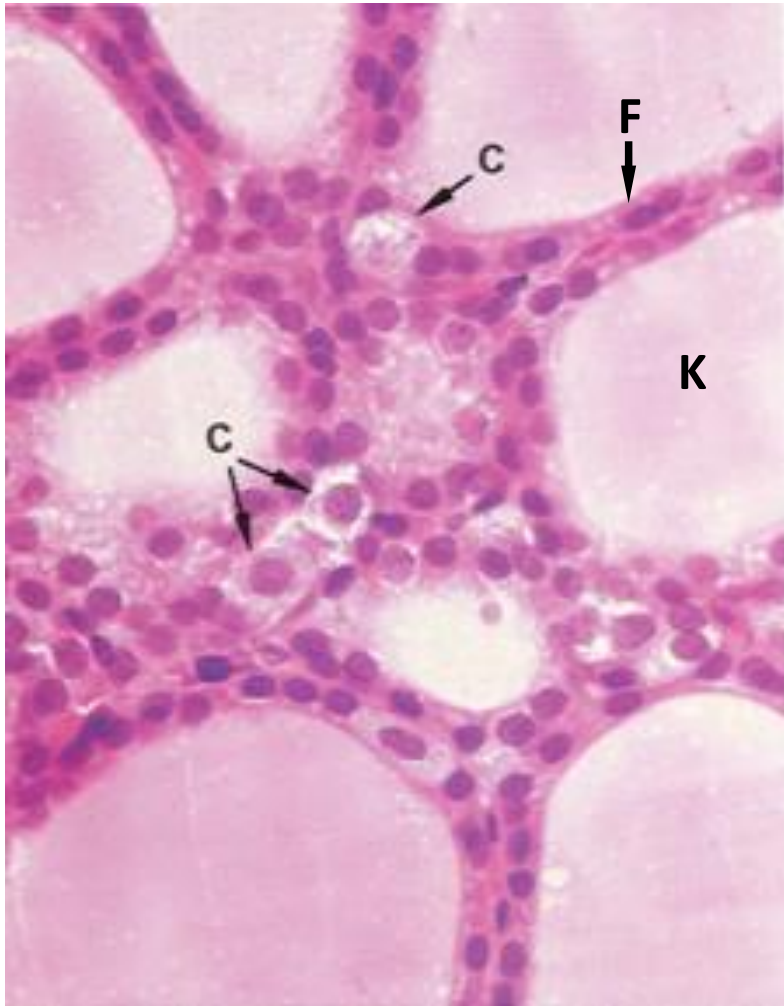
Pajzsmirigy szövettani képe kis nagyítással

A pajzsmirigy szöveti egysége a folliculus (tüsző)

A follicularis és a C-sejtek is hormont termelnek

Follicularis sejt (F) :

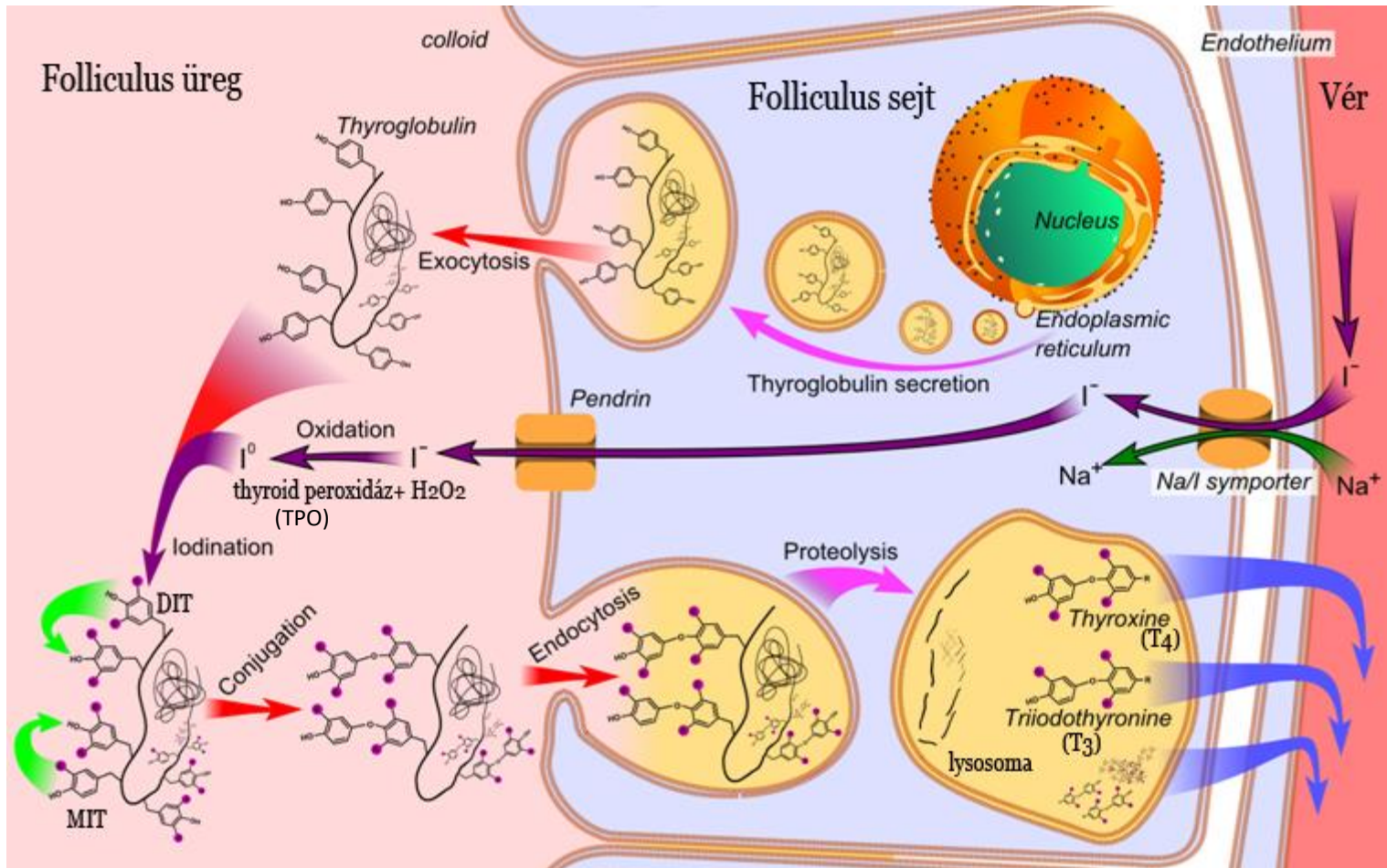
- egyrétegű lap- vagy köbhám
- sötét (basophil) citoplazma
- thyroglobulint termel és
- választ ki a folliculus üregébe:
 - jódtartalmú fehérje
 - inaktív pajzsmirigyhormonokat tartalmaz
- a thyroglobulin kolloidként (K) jelenik meg

Parafollicularis sejt (C):

- világos citoplazma (clear)
- az epitheliumban a bazális laminán belül vagy elkülönült csoportokban a folliculusok közt
- kalcitonin nevű hormont választ ki

H&E festés

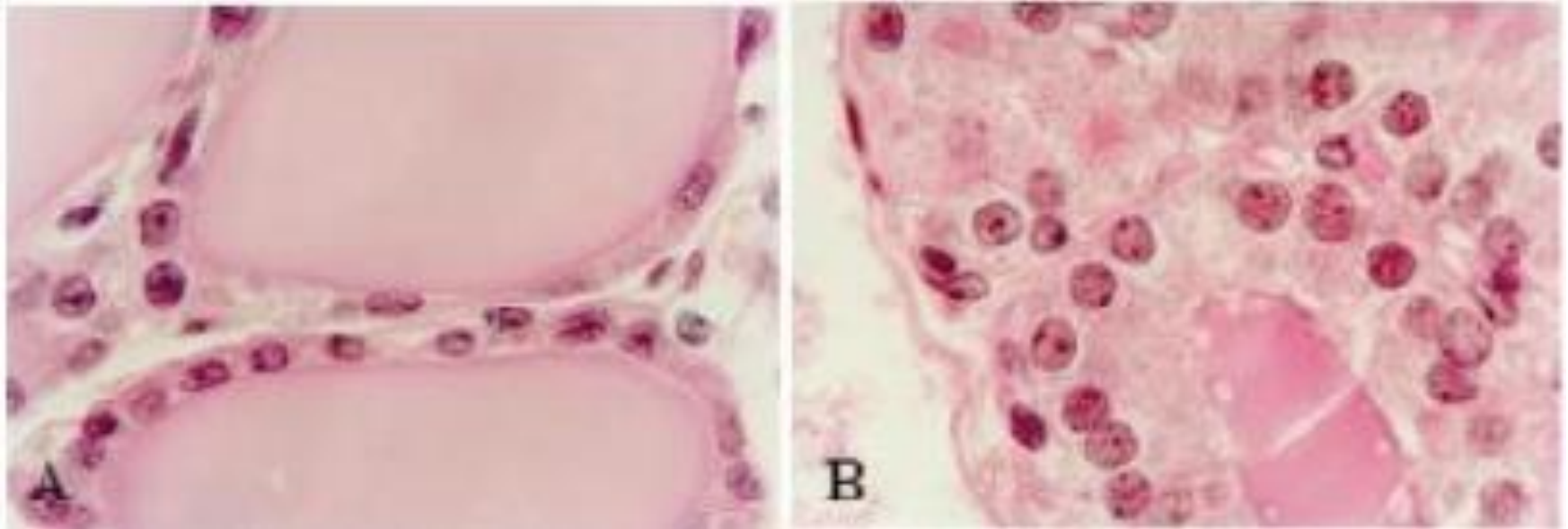
A thyroglobulin szintézis és felhasználás párhuzamosan zajlik

MIT: monojód - tirozin
DIT: dijód - tirozin

T₄ = DIT + DIT (tyroxin)
T₃ = MIT + DIT (trijódtironin)

A follicularis sejtek alakja és mérete funkcionálisan változik

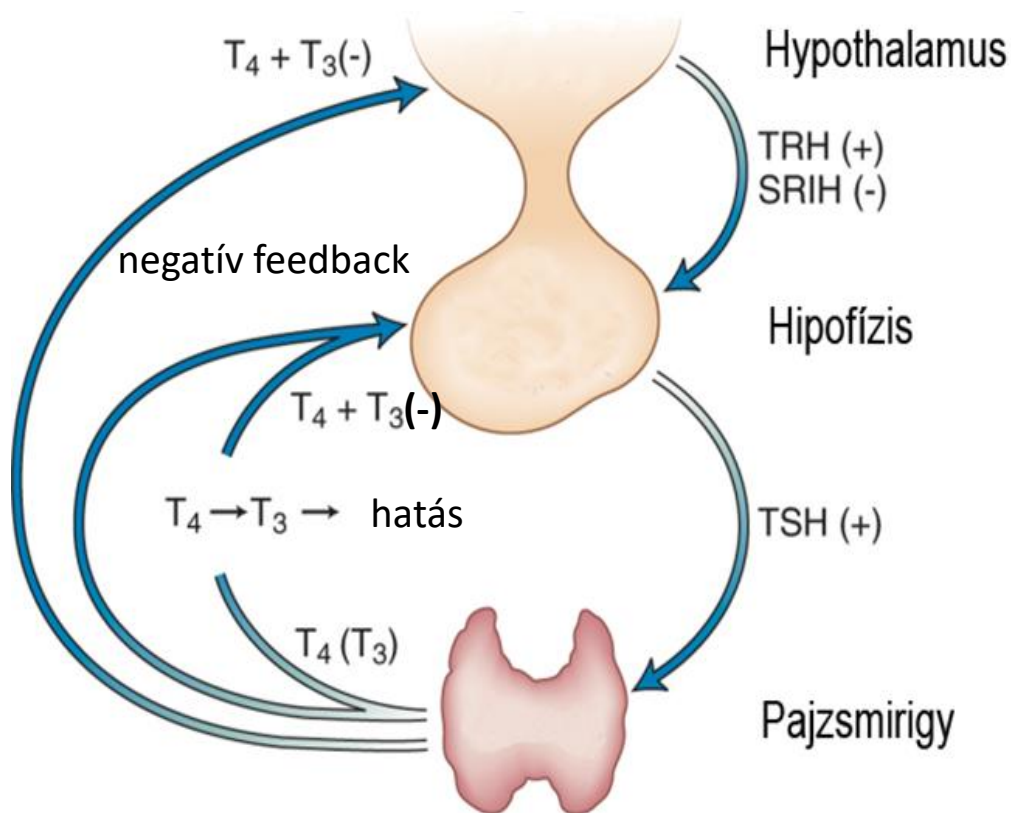
Hypoaktív fázis: ellapult follicularis sejtek,
nagy üreg– kolloid tárolás

Aktív fázis: magas follicularis sejtek,
kis üreg– kevés kolloid, nagy felhasználás

Hideg és sötét serkenti, meleg és világos gátolja a hormontermelést.

A pajzsmirigy T3 és T4 termelését a hypothalamus-hypophysis-pajzsmirigy tengely szabályozza

Hypothalamus-hypophysis-pajzsmirigy (HPT)ytengely

TSH hatásai:

- hormontermelés és elválasztás serkentése
- mirigyállomány növekedése

T3 hatásai:

- idegrendszer ép fejlődése
- bőr, extracelluláris mátrix-fehérjék termelése és lebomlása
- anyagcserehatások:
 - alapanyagcsere fokozása
 - hőtermelés
- szívfrekvencia, perctérfogat növelése
- koleszterin-homeosztázis
- vércukorszint emelkedés

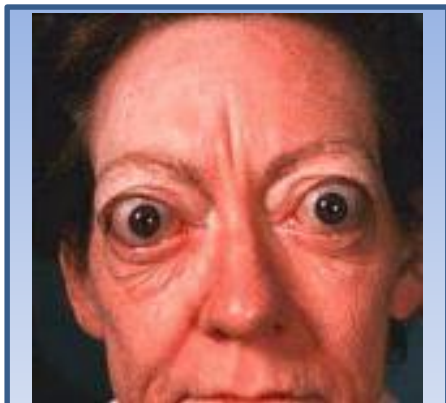
Pajmirigy tengely alul és túlműködés következményei

hypothyreosis – mixodema
kezeletlen kezelt

Kretinizmus-aránytalan törpe
congenitális hypothyreosis

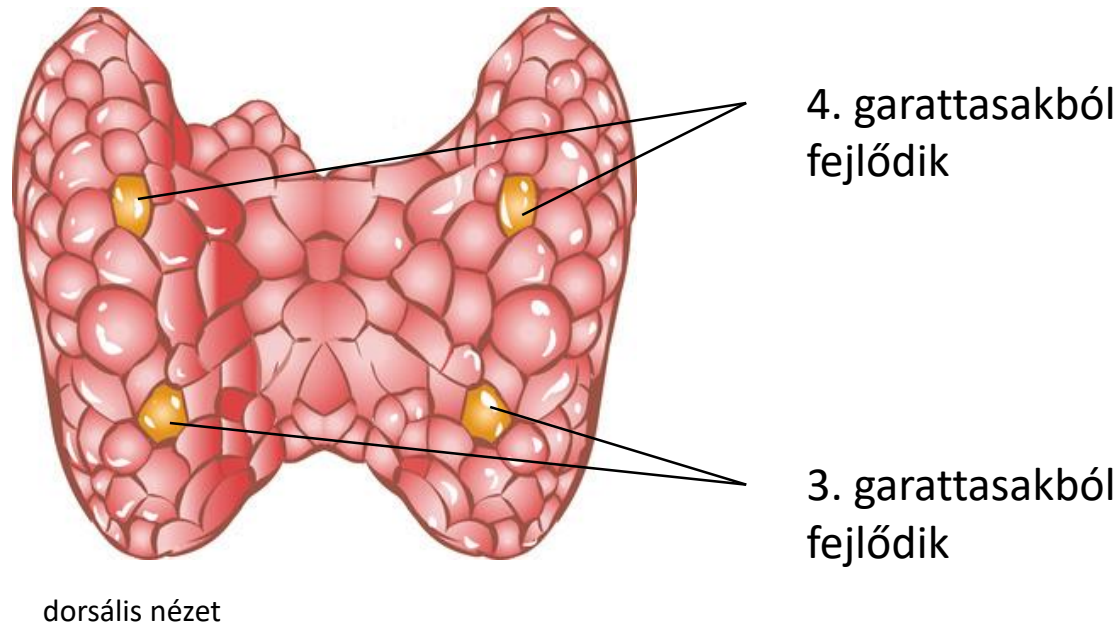

Basedow kór
hyperthyreosis

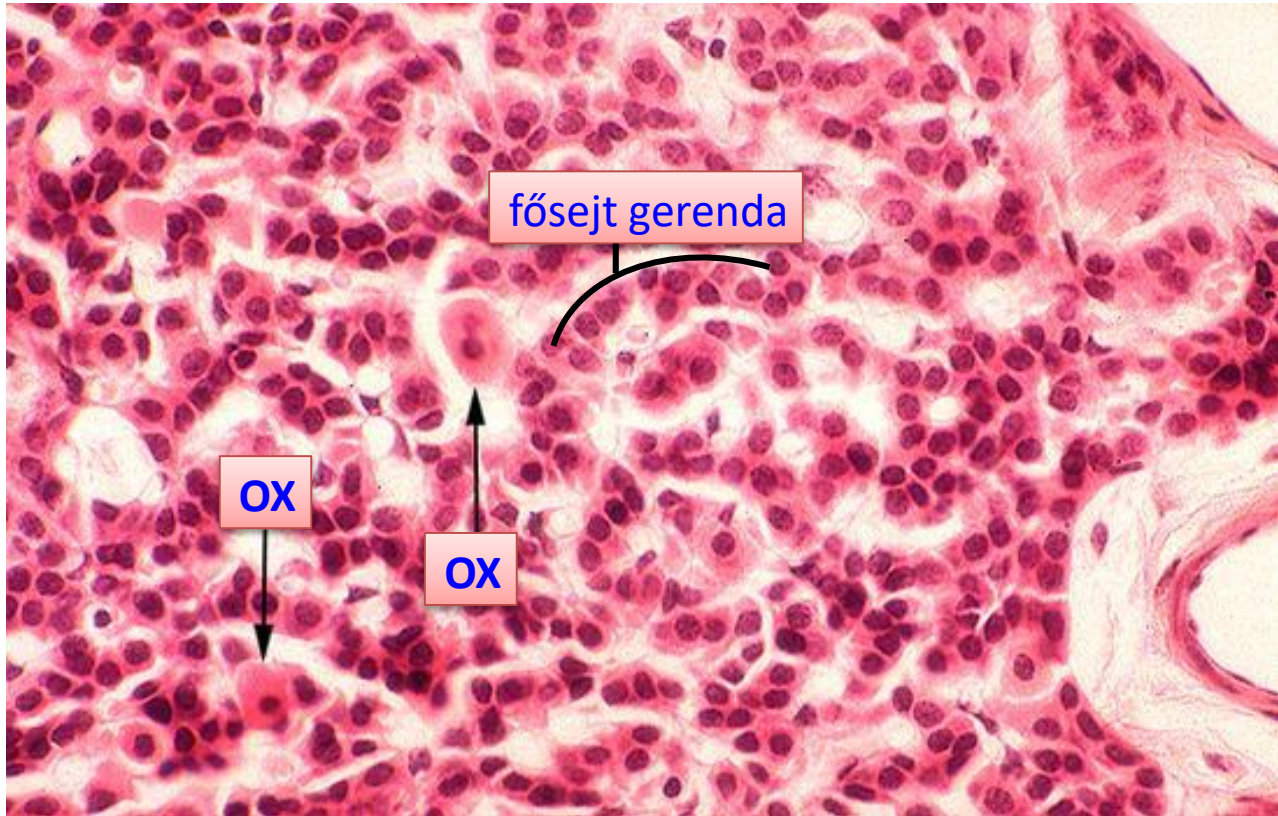
Alul és túlműködés
esetén is golyva alakul ki
Megfelelő jódbevitel!

A mellékpajzsmirigy négy, borsónyi csomóból áll

- A csomócskákat kötőszövetes tok veszi körül
- A csomócskák helye egyénileg változhat-10%-ban a thymushoz csatlakozik
- Garathámból fejlődik

A mellékpajzsmirigyben fősejtek és oxyphil sejtek találhatóak

Fősejt:

- Kicsi, poligonális, szekrécións granulomokat tartalmaz-**parathormon** elválasztás (PTH),
- Oxyphil sejt:
- Nagyobb, ovális, erősen acidofil citoplazma sokszor szigetszerűen tömörül , ismeretlen funkció.

A calcitonin és a parathormon a Ca^{2+} anyagcsere szabályozói

	Calcitonin	parathormon (PTH)
szintézis helye	pajzsmirigy C-sejt	mellékpajzsmirigy fősejt
vér Ca^{2+} szint	csökken	nő
termelődést szabályozza	vér Ca^{2+} szint	vér Ca^{2+} és foszfát szint
csontlebontás	csökken	nő
Ca^{2+} visszaszívódás vese	csökken	nő
Ca^{2+} felszívódás bél	csökken	nő (indirekt)
aktív D-vitamin képződés	-	nő
vér foszfát szint	-	csökken

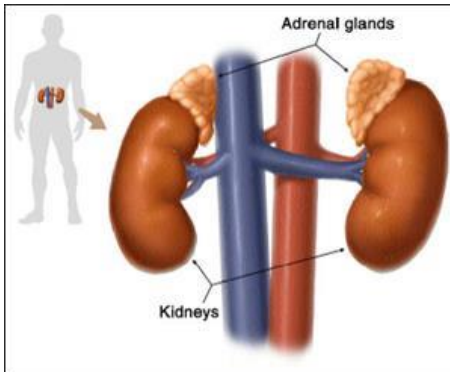
Élettani jelentőségük különbözik.

Hypoparathyreoidismus:

tetaniás görcs

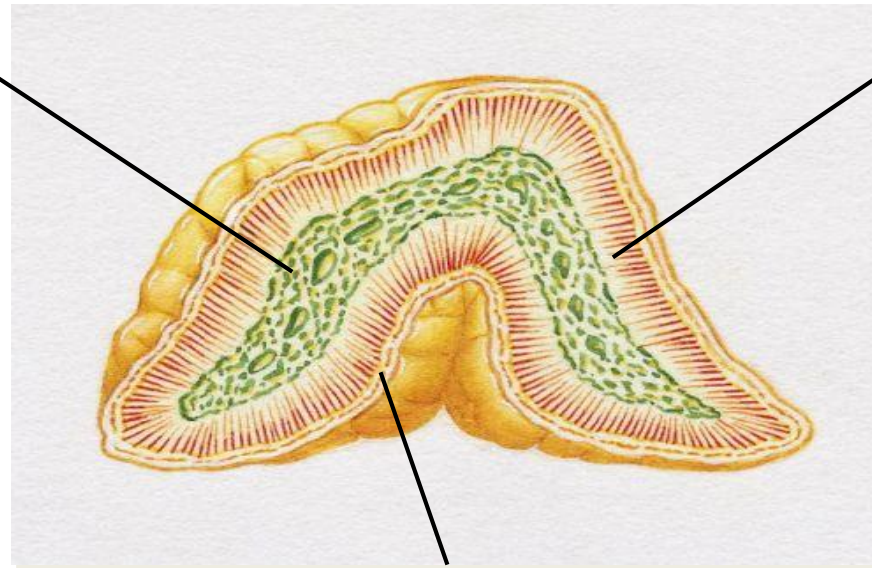
A mellékvese

A vesék felső pólusán fekszik, a vese zsíros tokjába ágyazottan.

velő (medulla)

- tömeg 10%-a
- barnászörös színű
- katekolaminok:
adrenalin,
noradrenalin
- Ektodermális, dúcléc
- szimpatikus ir. része

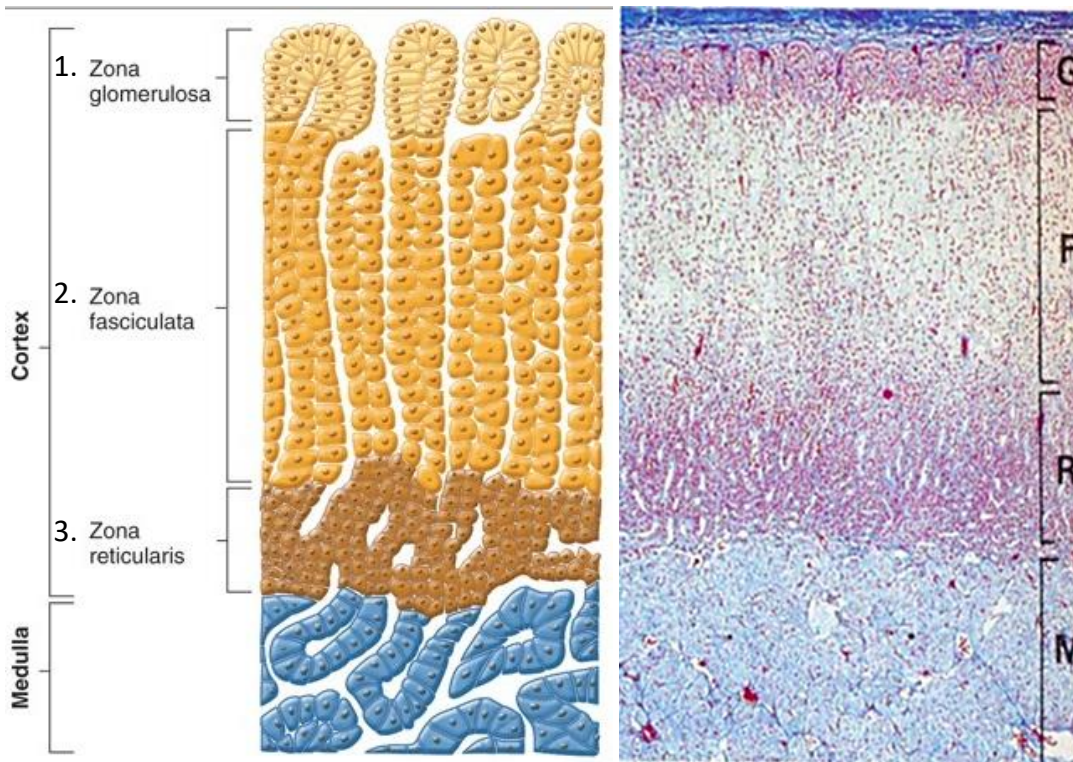
kéreg (cortex)

- tömeg 90%-a
- sárga színű
- kortikoszteroidok
- mezodermális
- HPA tengely része

tok

- vastag, tömött rostos kötőszövet:

A mellékvesekéreg sejtjei három koncentrikus réteget alkotnak

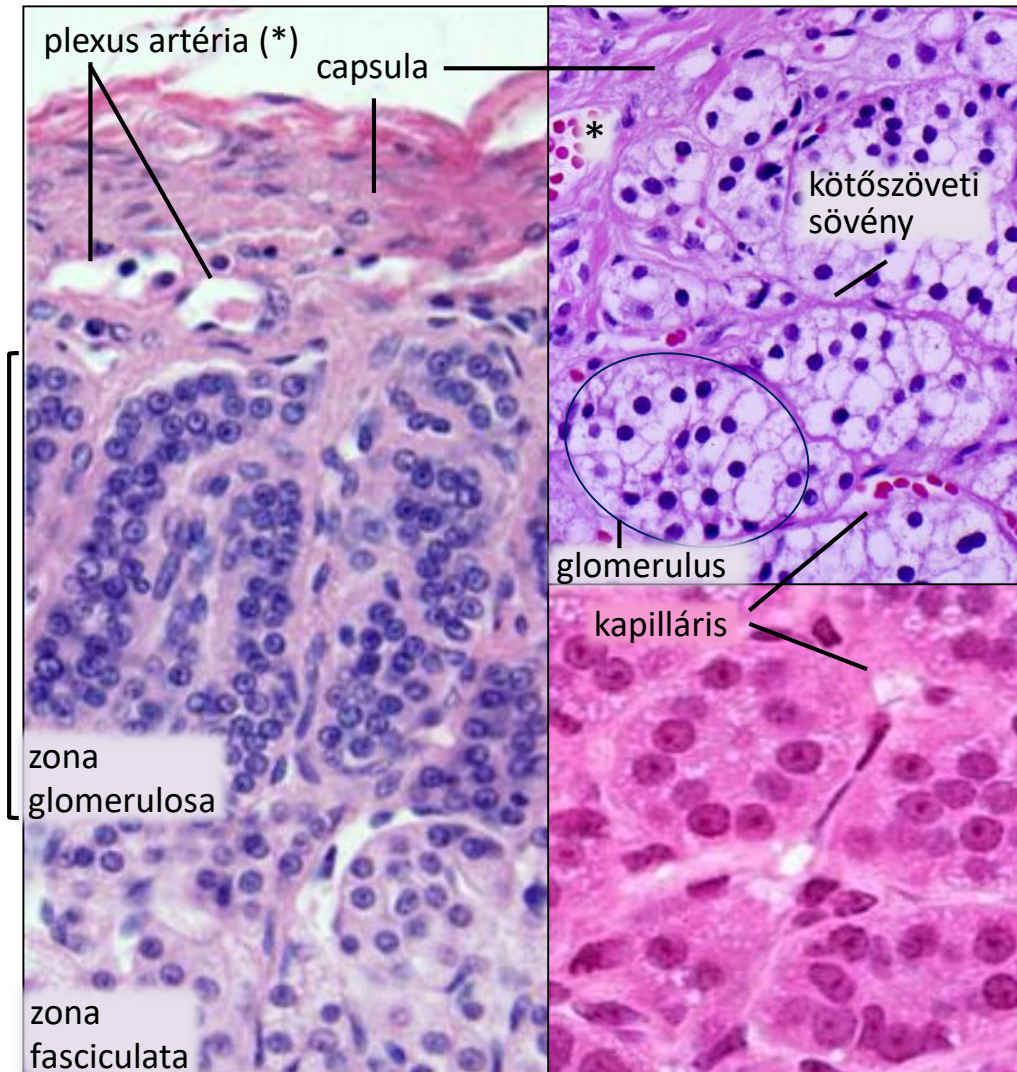
Azan festés

1. vékony réteg, szorosan egymás mellett álló sejtek, gömbölyű, vagy íves csoportokban

2. vastag réteg, a sejtek hosszanti gerendákba rendeződnek „habos citoplazma”-sok lipid

3. vékony réteg, a sejtek szabálytalanul, hálózatosan helyezkednek el

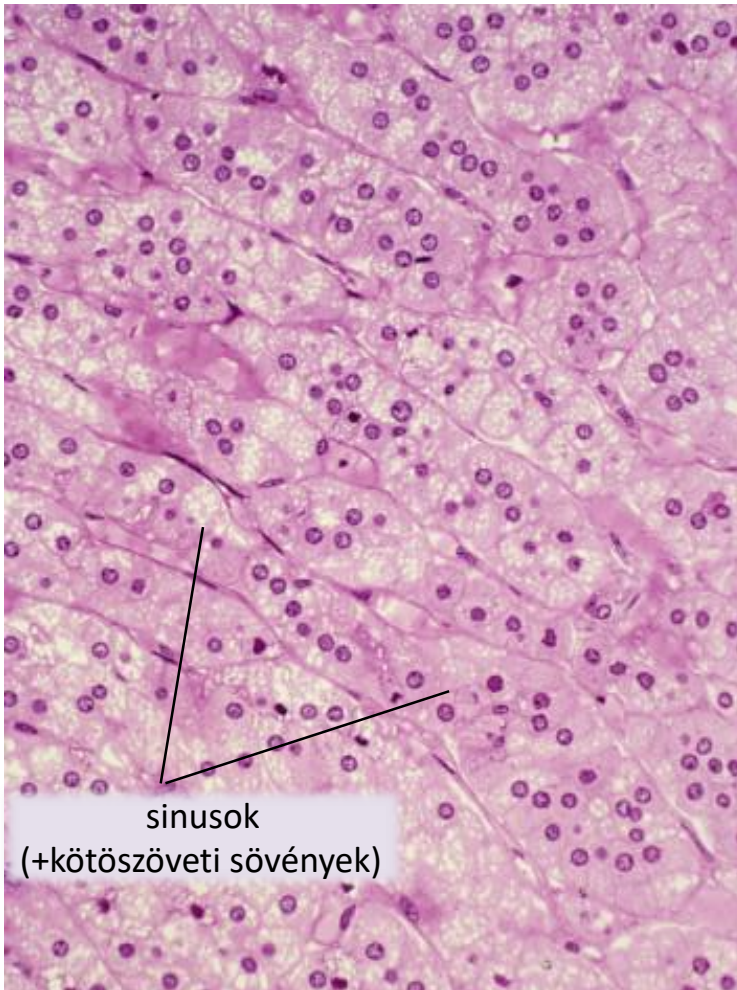
A zona glomerulosa sejtek mineralokortikoidokat, elsősorban aldoszteront szekretálnak

Mineralokortikoid:

- só-víz háztartást szabályozó szteroid hormon
- **Aldoszteron:** a Na^+ visszaszívást és a K^+ kiválasztást fokozza a vesében.
- Termelődését renin-angiotensin rendszer, az ACTH és a vérplazma K^+ koncentrációja szabályozza.

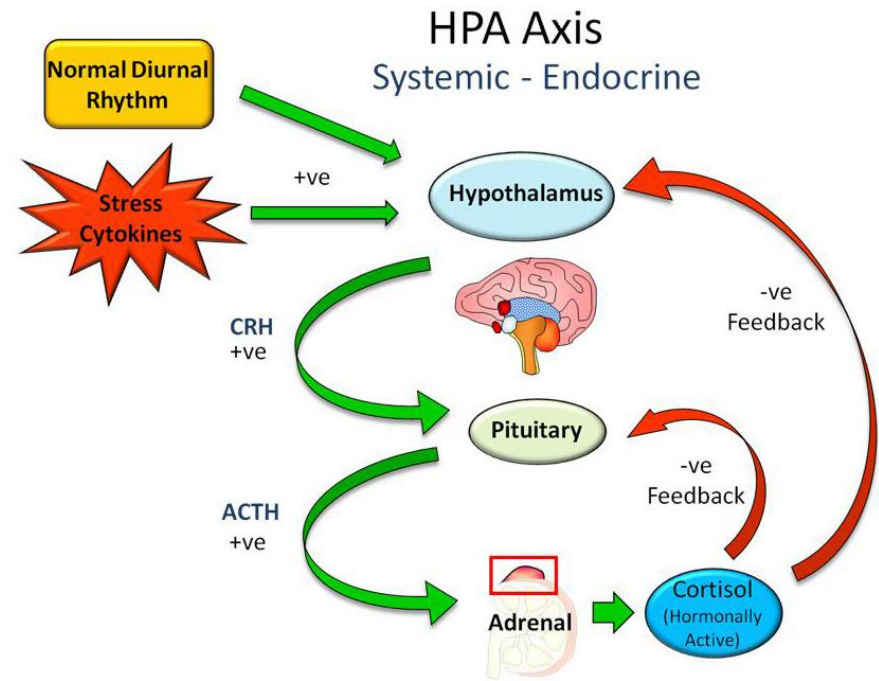
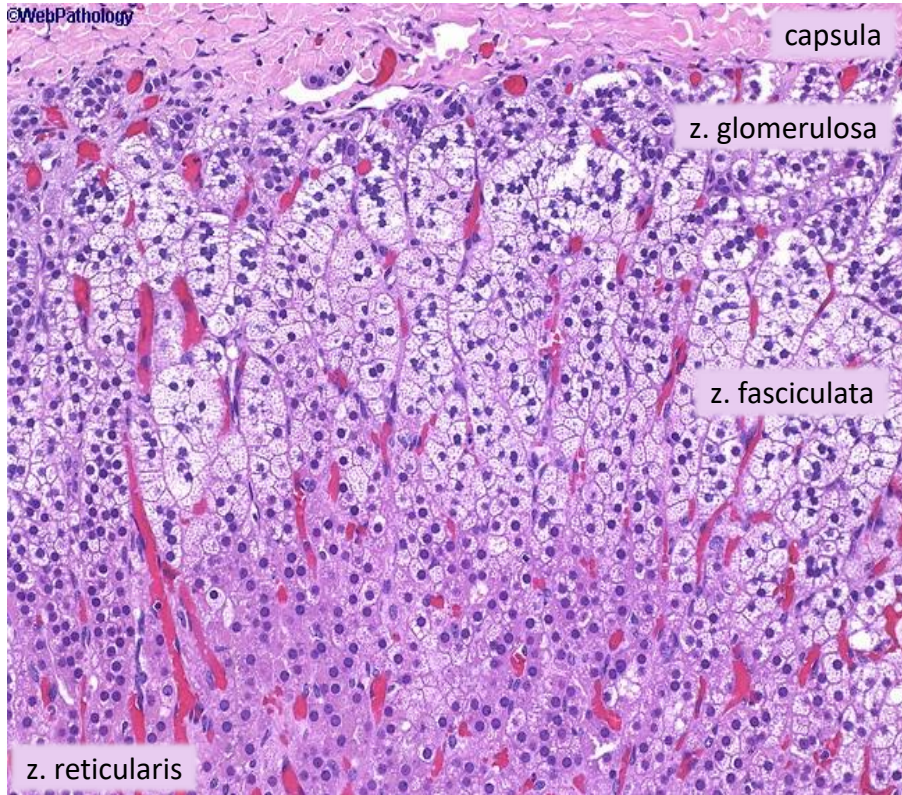
A zona fasciculata sejtek glükokortikoidokat szekretálnak

Glükokortikoid: glucose+cortex+steroid

- emberben elsősorban kortizol
- **Kortizol:**
 - stressz hormon
 - emeli a vércukor szintet,
 - fokozza a lebontó folyamatokat (fehérje, zsír)
 - zsíreloszlás megváltozik
 - az immunrendszert szupresszálja
 - gyulladáscsökkentő
 - csontképződést gátolja-csontritkulás
 - fokozza az adrenalin érzékenységet
 - tanulás , memoria
 - ACTH szabályozza a szekréciót.

A hypothalamo – hypophysis – mellékvese (HPA) tengely

Szisztémás szteroid kezelést nem szabad hirtelen abbahagyni!

Hirtelen szteroid elvonás tünetei: gyengeség, fáradtság, hányás, hasmenés, fogyás, vércukor és vérnyomás szint csökkenés, hasi fájdalom.

A stressz

Selye János (Hans Selye)

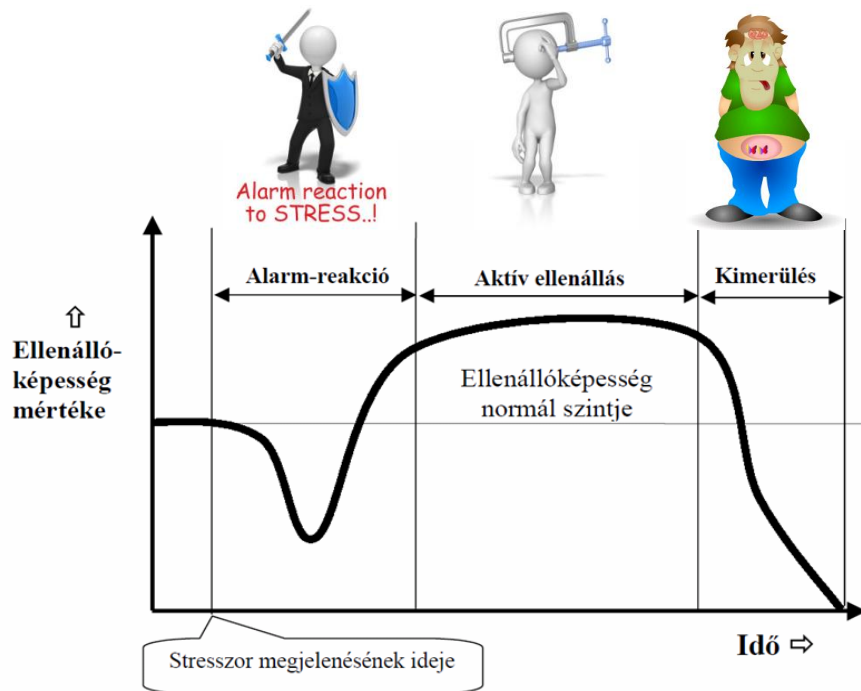
(1907 - 1982)

Stressz fogalma (1960):

- „a szervezet nem specifikus reakciója minden olyan ingerre, amely kibillenteti eredeti egyensúlyi állapotából, és alkalmazkodásra kényszeríti”
- eu és distress
- akut és krónikus stressz

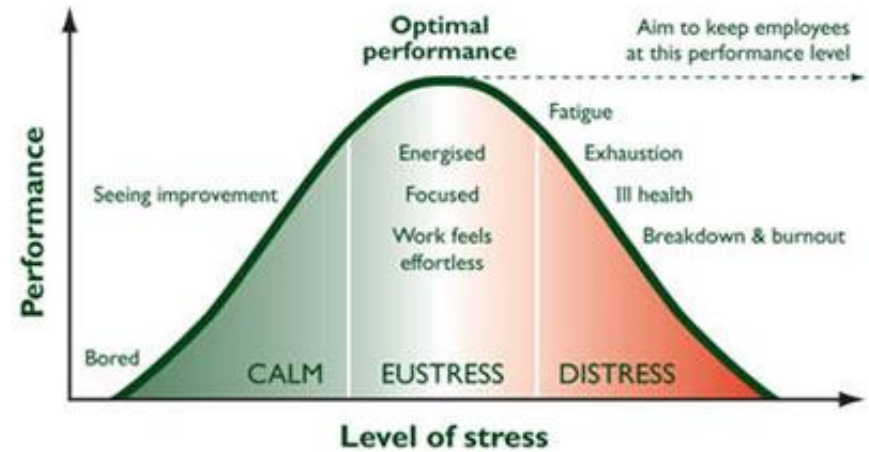

A krónikus stressz általános hatásai

4-1. ábra

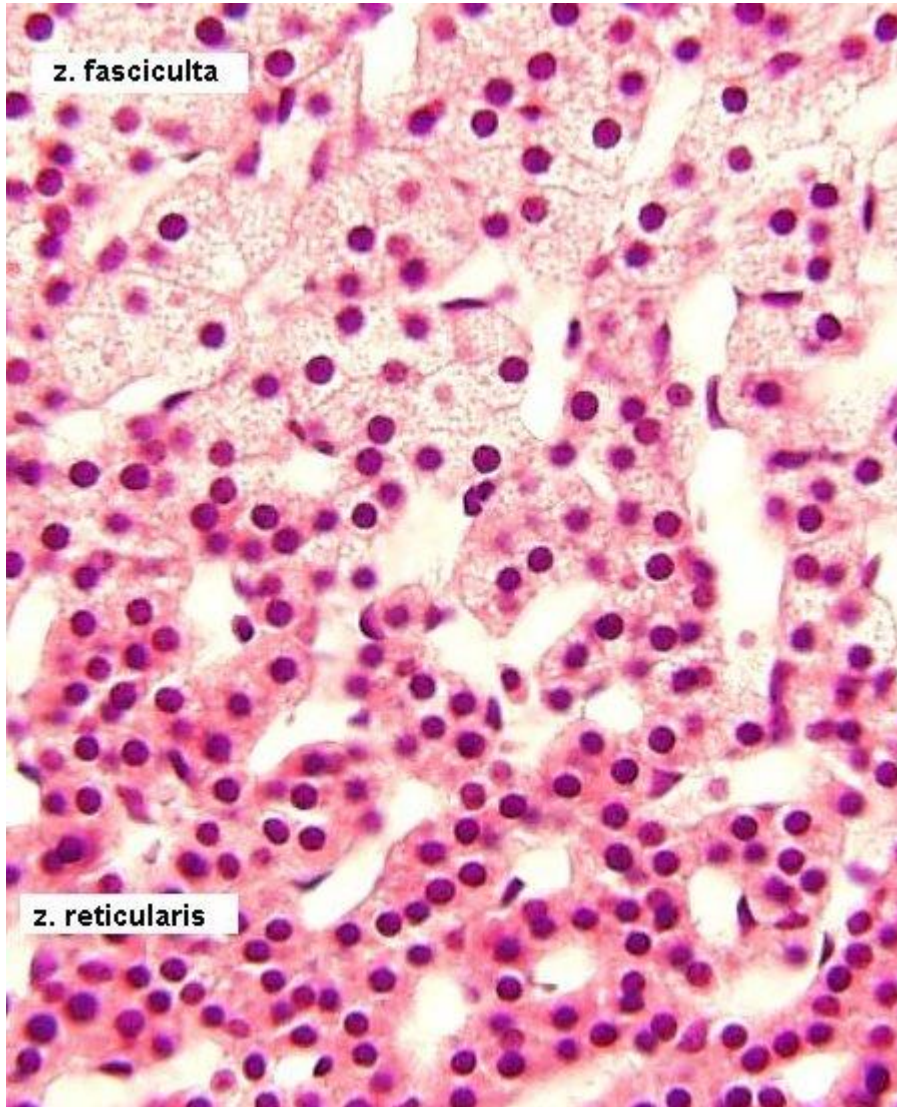
A Selye-féle általános adaptációs szindróma három fázisa.

Yerkes-Dodson törvény

- Adaptációs betegségek (magas vérnyomás, fejfájás) kialakulása az ellenállási fázisban
- Megfelelő teljesítményhez, megfelelő szintű stressz szükséges
- Összefüggés a kortizol szinttel

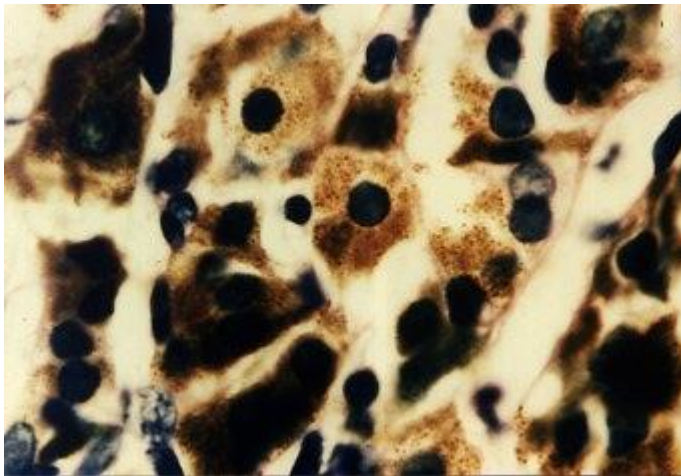
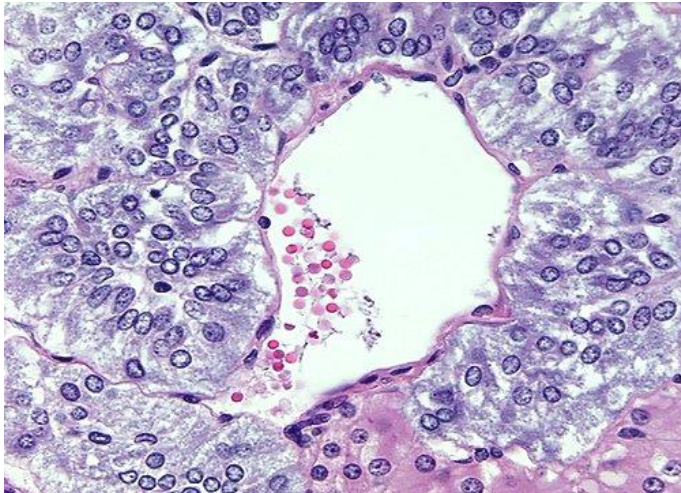
A zona reticularis sejtjei főleg androgéneket termelnek

Androgének: szteroid hormonok, tesztoszteronná ösztogénné alakulhat

- Felnőttben férfiban kevésbé fontos a funkciója
- Nőkben menopausa utáni ösztrogén
- Faggyúmirigyek működésének szabályozása
- Fejlődés során nagyméretű androgéntermelő magzati kéregvan jelen, születés után visszafejlődik
- ACTH szabályozza a szekréciót

A mellékvesevelő sejtek módosult szimpatikus neuronok

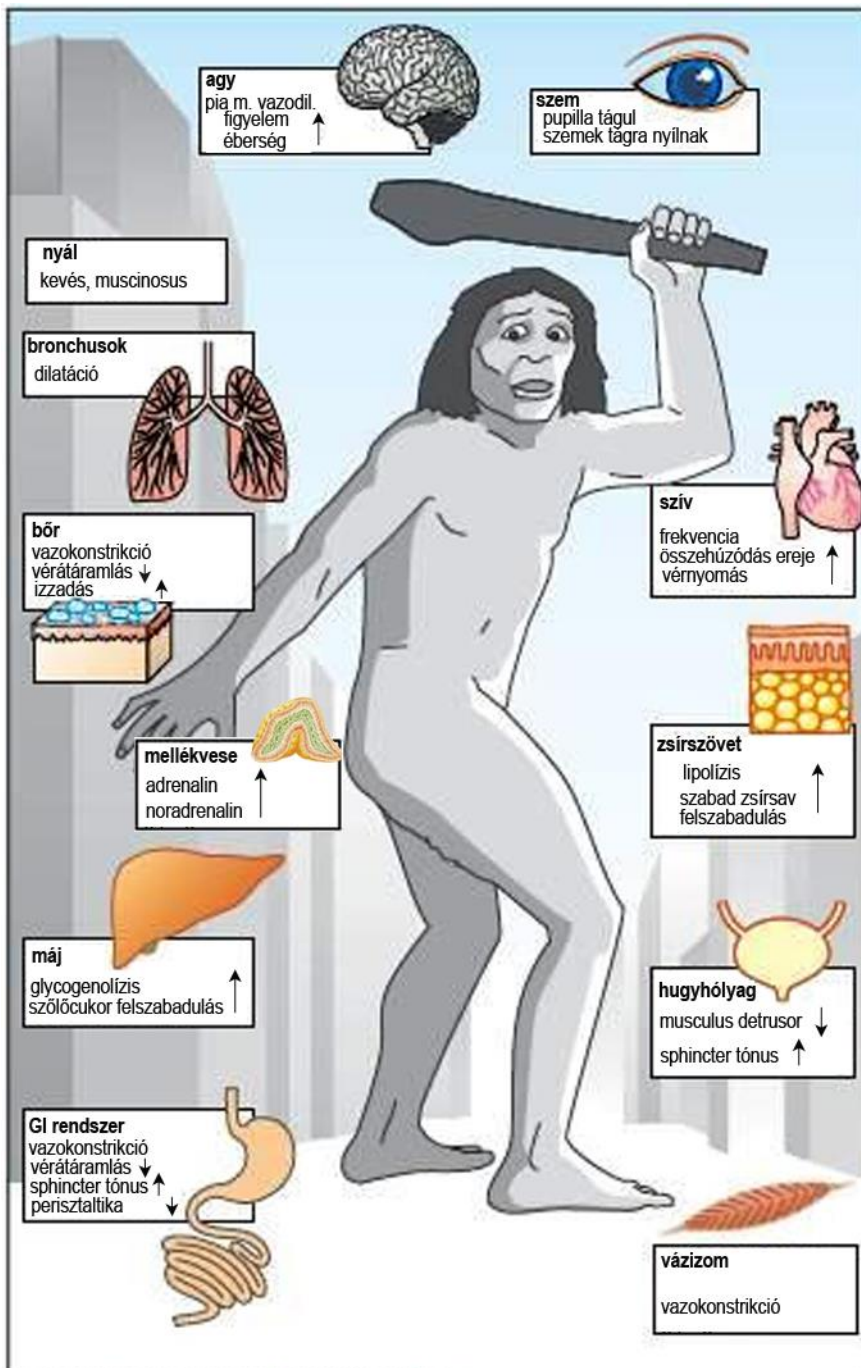

Krómaffin reakció

medulla sejtek:

- hámjellegű sejtek
- szekrécións granulumok:
adrenalin és noradrenalin külön sejtekben termelődik
- krómaffin reakció: krómsókkal való fixálásor a katekolaminok melaninná oxidálódnak
- inger hatására hormonszekréciónal válaszolnak (neuroszekréción)
- szimpatikus beidegzés (acetilkolin)
- adrenalin: stressz; Cannon-féle vészreakción
- noradrenalin: perifériás vazokonstrición

Fight or flight reakció (Cannon-féle vészreakció)

- energiamobilizálás
- menekülésre,
- védekezésre való felkészülés

Mellékvesekéreg működés zavarai

Cushing kór- magas ACTH és kortizol szint

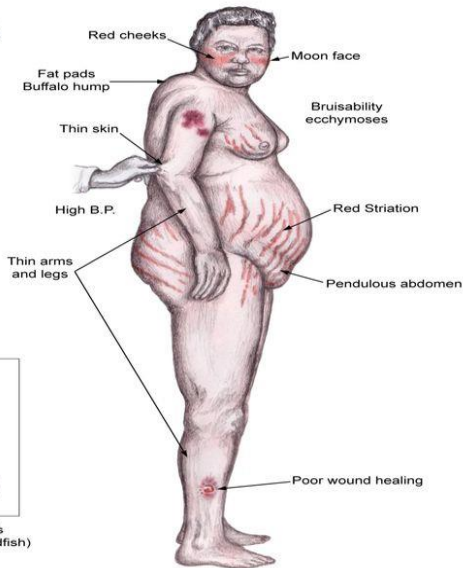
CUSHING Syndrome

Background

Cushing syndrome is caused by prolonged exposure to elevated levels of either endogenous glucocorticoids or exogenous glucocorticoids

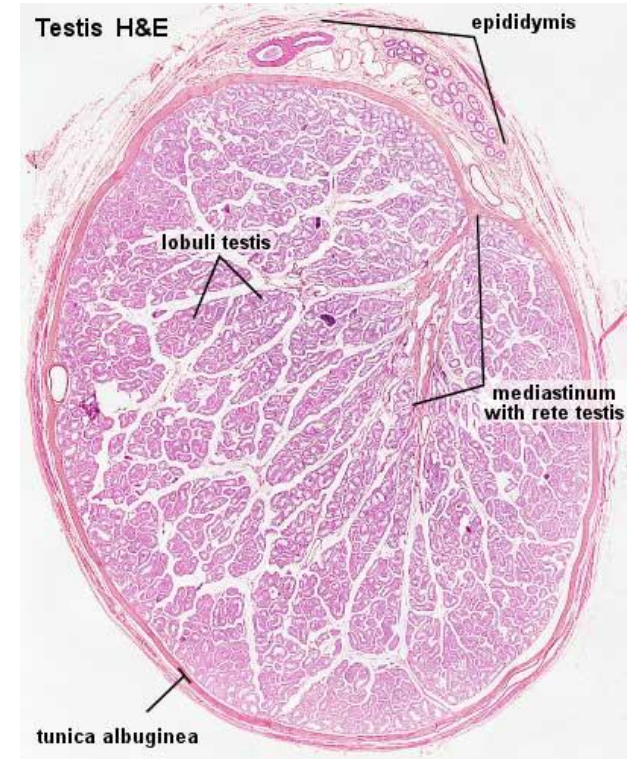
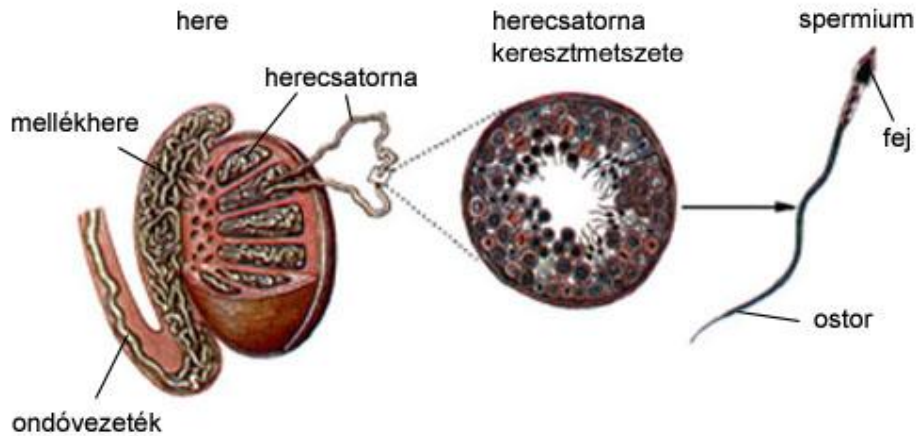

Osteoporosis compressed (codfish) vertebrae

Addison kór –mellékvesekéreg elégtelenség.

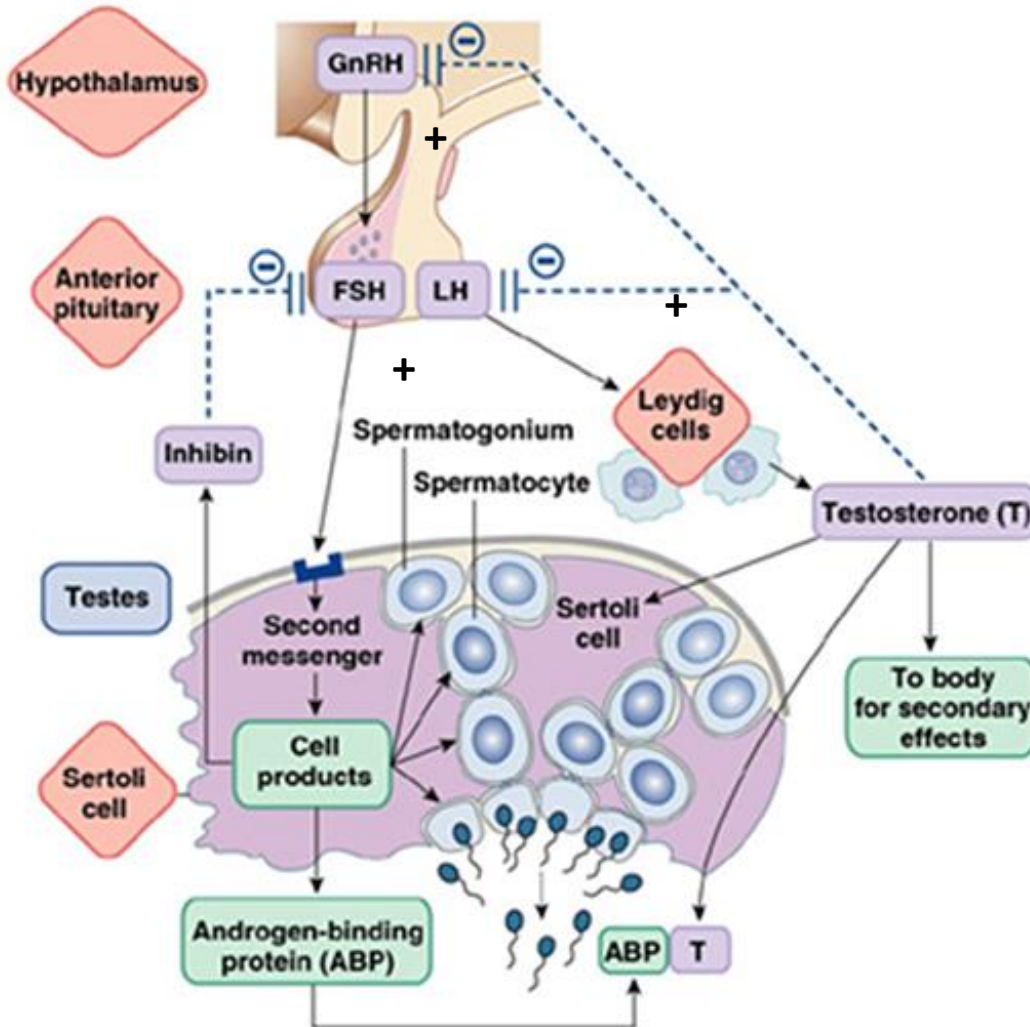
Az ivarmirigyek -here

- Herezacskón belül, kötőszövetes tok
- Fejlődés során a hasüregből száll le
- Kötőszöveti sövények
- Herecsatornácskák
- Exocrin (ivarsejt) és endokrin (hormon) funkció
- Folyamatos működés pubertástól
- Spermiumképződés 64 nap
- Tesztoszteron, inhibin
- Hypothalamo-hypophysis gonad tengely szabályozza

A hereműködés szabályozása

Hypothalamo-hypophysis-gonád tengely

Copyright © 2007 Pearson Education, Inc., publishing as Benjamin Cummings.

FSH: Sertoli (dajka) sejtre hatva a spermiumok érését serkenti

LH: Leydig sejtekre hatva azok tesztoszteron termelését fokozza

Tesztoszteron: másodlagos nemi jellegek, nemi működések fenntartása férfiakban

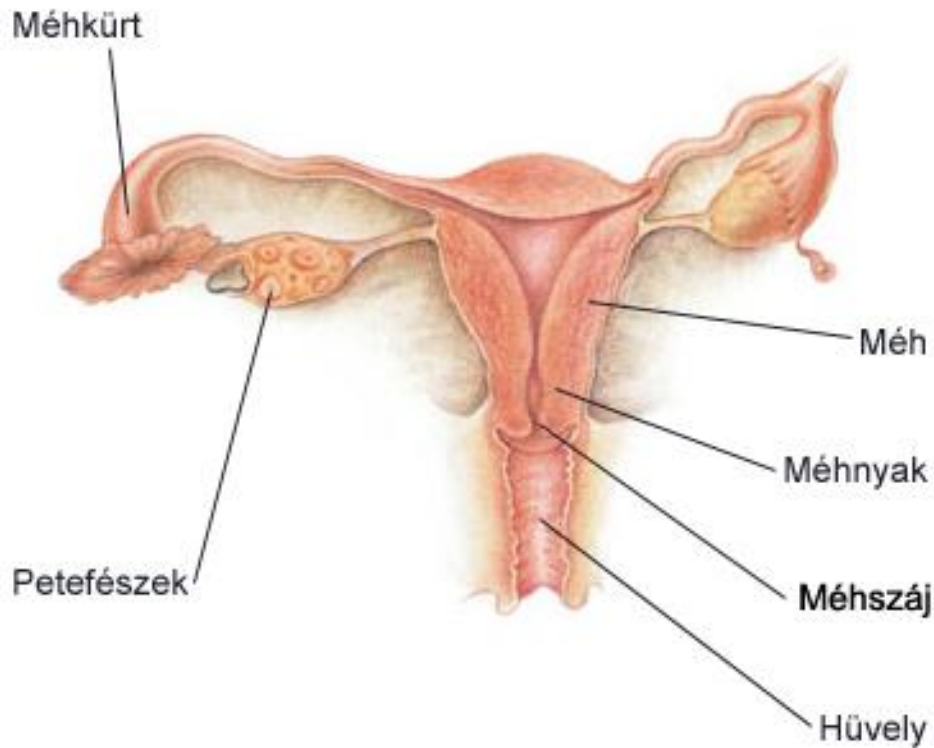
Negatív visszacsatolás:

- inhibin (Sertoli sejt) LH/FSH gátlás
- tesztoszteron FSH/LH, GnRH gátlás

Spermiumok érését befolyásoló tényezők:

- hőmérséklet
- stressz
- gyulladás (mumps)
- ishemia
- radioaktív sugárzás
- citosztatikumok

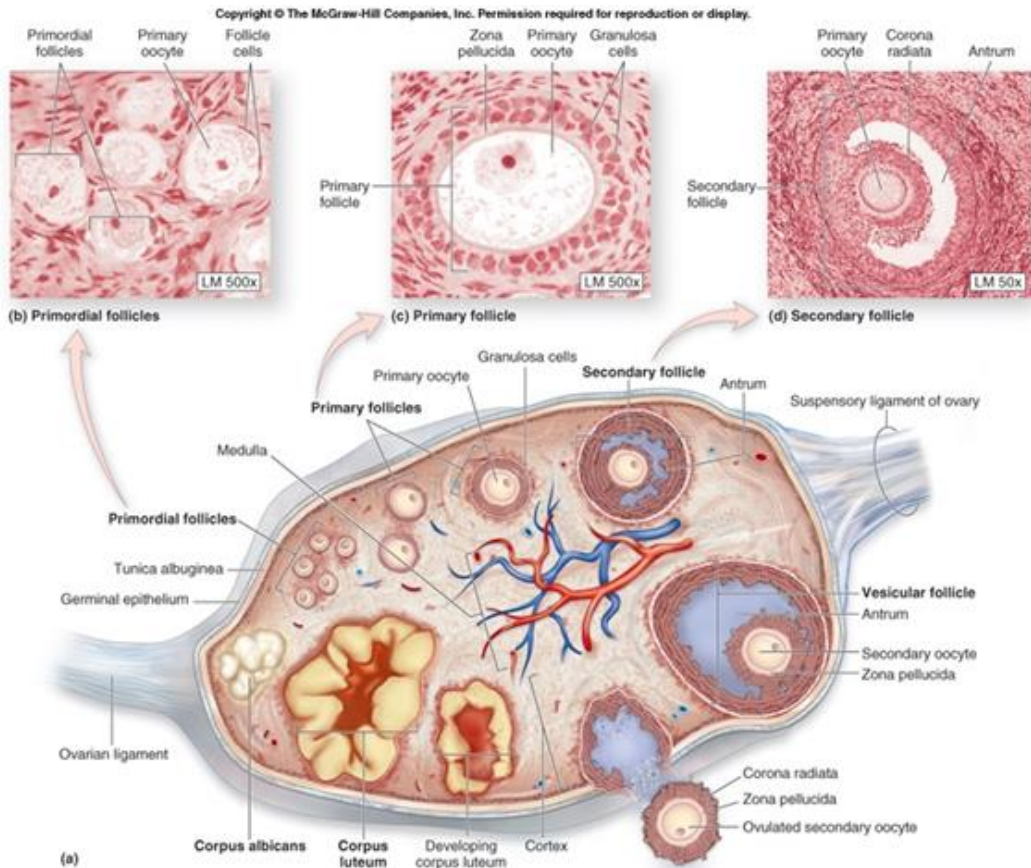
Az ivarmirigyek-petefészek

- Kismedencében kétoldali szerv
- Kötőszövetes tok
- Kéregállomány: tüszők (folliculus)

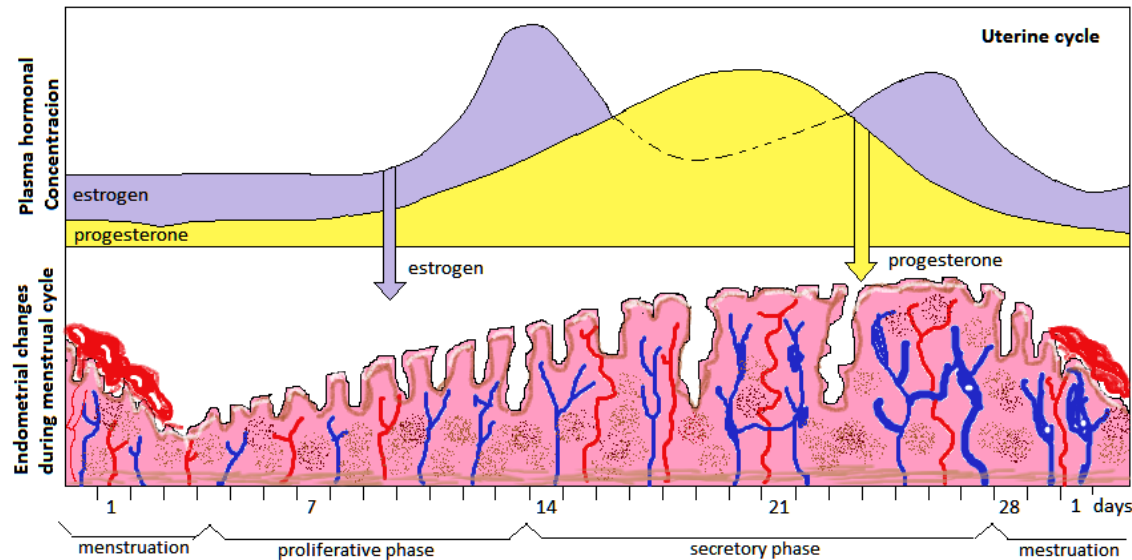
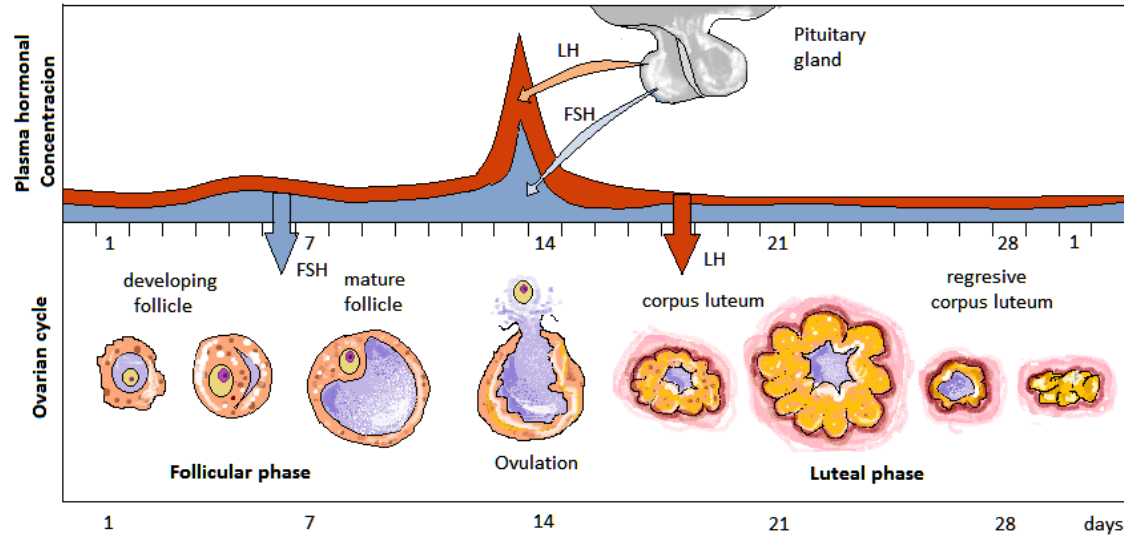
- Velőállomány: erekben gazdag ,laza szerkezetű, sejtűs

A tüszőérés stádiumai

- Születéskor már ősvasejtek vannak jelen
- Ciklikus működés pubertástól menopausáig (kivételek terhesség)
- **Hypothalamo-hypophysis gonad tengely szabályozza**
- Tüsző: petesejt+folliculáris hám fejlődési alakok, oocita érése, folliculáris hám rétegződés, folyadék
- Folliculáris sejtek: ösztogén, inhibin
- Érett tüsző kilöködik: ovuláció
- Petefészekben sárgatest képződés progeszteron termelés
- Nincs terhesség: sárgatest degeneráció
- Terhesség: a sárgatest még 2 hónapig

A női ciklus

FSH:

- a folliculáris sejtek ösztrogéntermelését
- és a tüszőérést fokozza

LH:

- tüszőérés segítése
- ovuláció indukció
- luteális fázis fenntartása (sárgatest)

Ösztrogén:

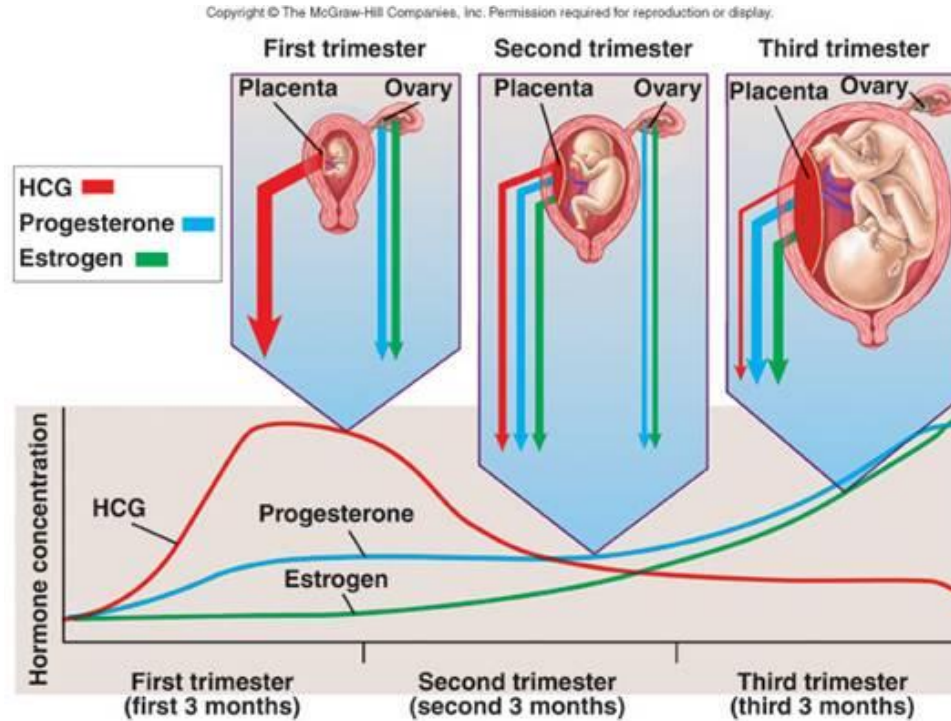
- másodlagos nemi jellegek, viselkedés
- ovulációs LH emelkedés
- endometrium proliferáció
- *csontépülés*
- *szív-érrendszer védelme*
- *memória*
- *menopausa!*

Progeszteron:

- endometrium szekréciós fázis
- méhkontrakció gátlása
- immunrendszer szabályozás (terhesség)
- hőmérséklet emelkedés (ovuláció)
- terhesség alatti tejelválasztás gátlása

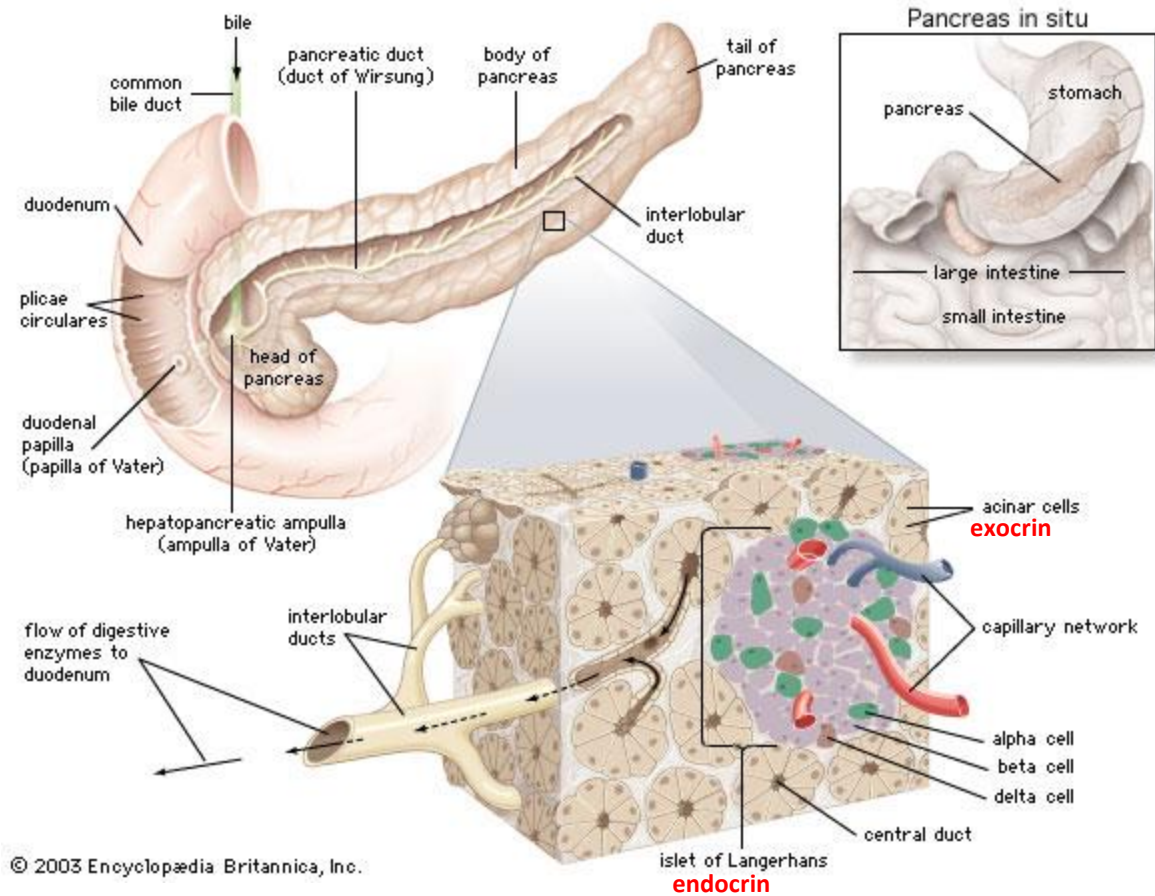
Inhibin: FSH/LH negatív feedback

A méhlepény (placenta)

- A magzatburok és a méhnyálkahártya együttesen hozza létre - anyai és magzati eredet
- Human choriogonadotropin (hCG) hormon: sárgatest fenntartása
- Terhesség kimutatása: HCG teszt
- A sárgatest elsorvadása után az ovárium funkcióit átveszi:
 - Ösztrogén, progeszteron: terhesség fenntartása, emlő és méh szövetének felkészítése a szülésre szoptatásra.

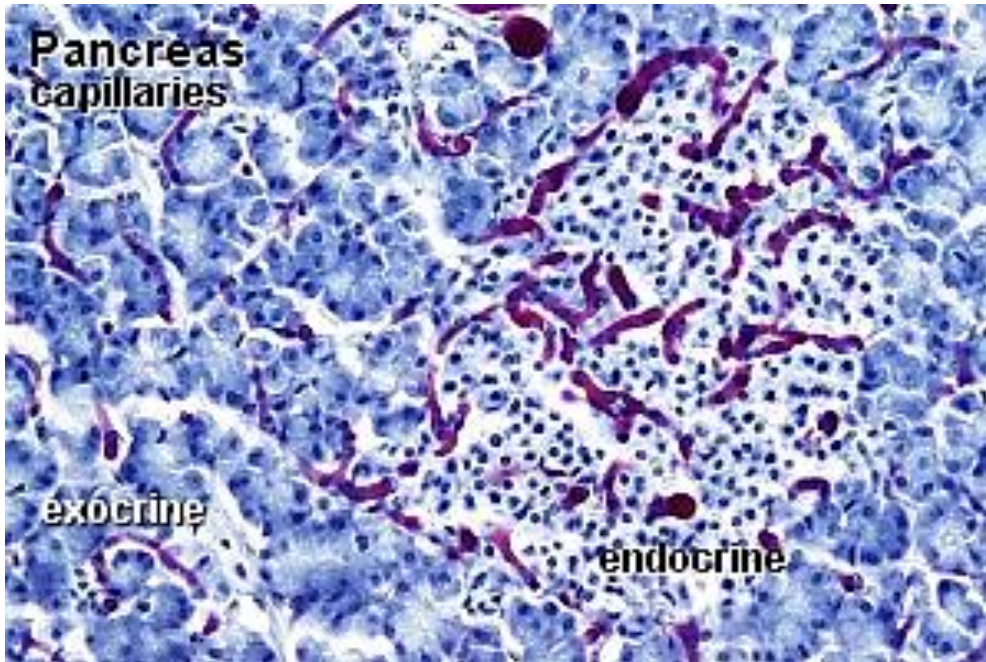
A hasnyálmirigy

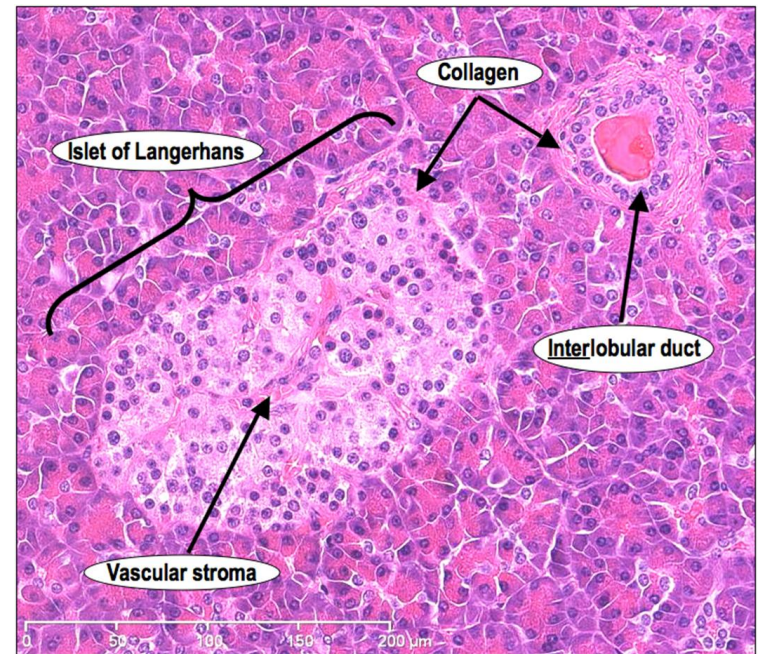
Exocrin secretum: emésztő enzimek - a kivezetőcső-rendszeren keresztül a duodenumba jutnak.

Endocrin secretum: hormonok - a kapillárisokba ürülnek, majd a keringésbe kerülnek.

A Langerhans - szigetek : az endokrin és exokrin rész jól elkülönül

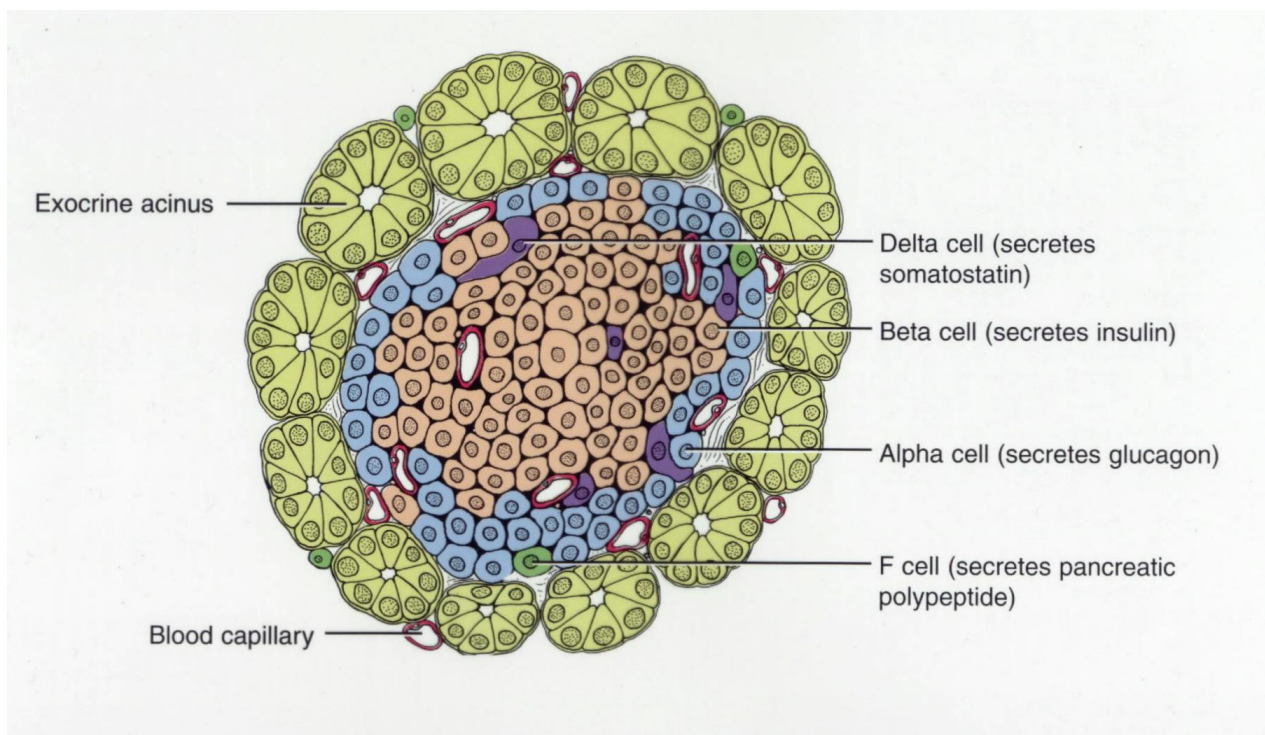

Gazdag kapilláris hálózat

H&E: Világos festődés, sejtgerendák

A Langerhans szigetek- vércukor szint szabályozás

A sejtek - glukagon - a vércukorszintet emeli (glikogén lebontás)

B sejtek - inzulin - a vércukorszintet csökkenti (glikogén raktározás)

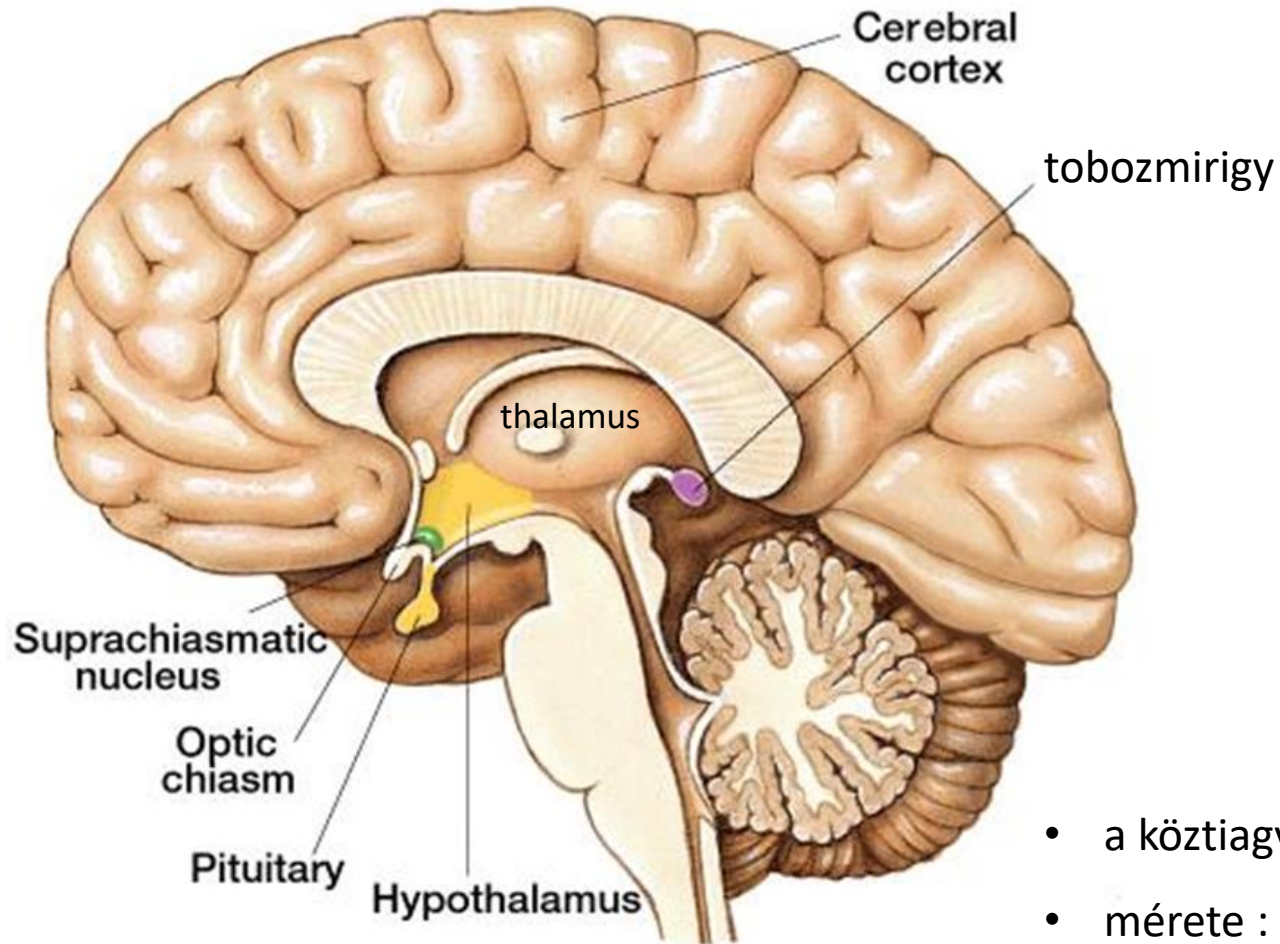
(D sejtek - szomatosztatin - gátolja az A és B sejteket

F sejtek - pancreas-polipeptid – a gyomor fő sejtjeit stimulálja, az epe és bikarbonát szekréciót gátolja

Szabályozás: a vér cukorszintje)

Diabetes mellitus: I. típus inzulinhiány fiatalkori, II. Típus : inzulinrezisztancia időskori-elhízás

Az tobozmirigy (pinealis mirigy)

- a köztiagyból alakul ki
- mérete : 5-8 mm

A pineális complex: tobozmirigy és parietális szem

- A parietális szerv hüllőkben fényérzékeny: harmadik szem - emberben nincs meg.
- A tobozmirigy elülső kiöblösödése.
- Ma már csak néhány gyíkfajban látszik.
- Termoregulációban, reprodukcióban orientációban vesz részt.
- Parietalis ideg - a látómezőbe nem projektál.

A tobozmirigy hormonja a melatonin

1917: tobozmirigy kivonattal etetett ebihalak kivilágosodnak

1958: melatonin izolálása borjúból

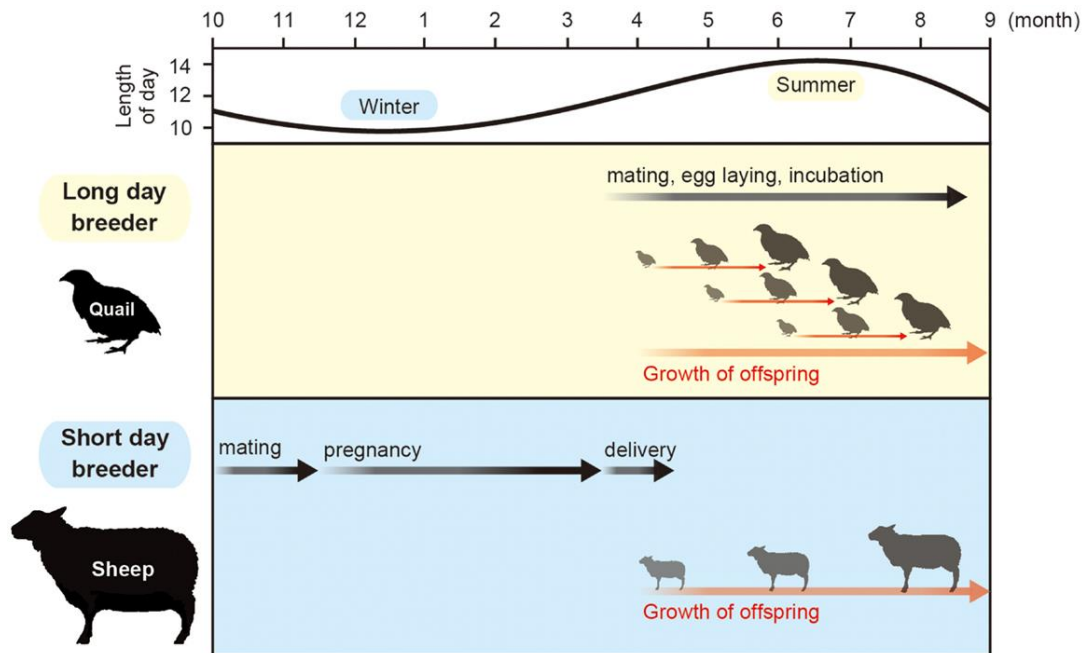
„mela” (melanin) + „tonin” (szerotonin)

„60” –as évek: A tobozmirigy az endokrin rendszer része:

- Az reprodukció évszakos aktivitását szabályozza egyes állatokban.
- Szimpatikus beidegzés szükséges a működéséhez.

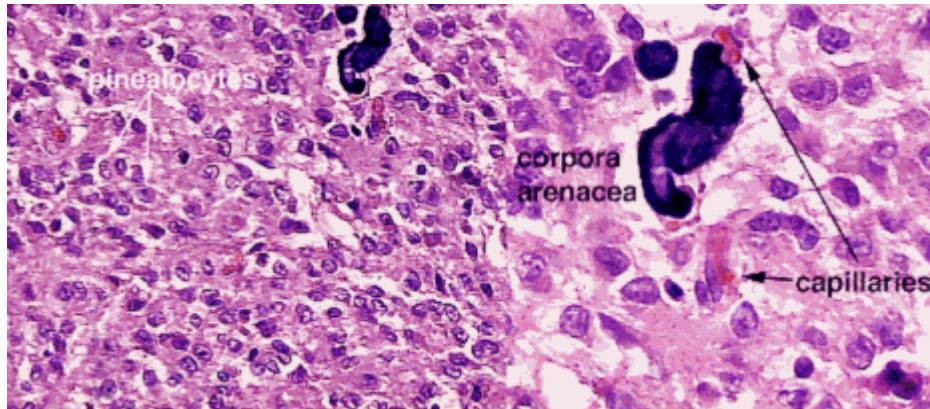
A melatoninnal mérhető a nappalok hossza – szezonális változások „rheosztázis”

- rheosztázis: az évszakoknak megfelelő viselkedésbeli és élettani változások

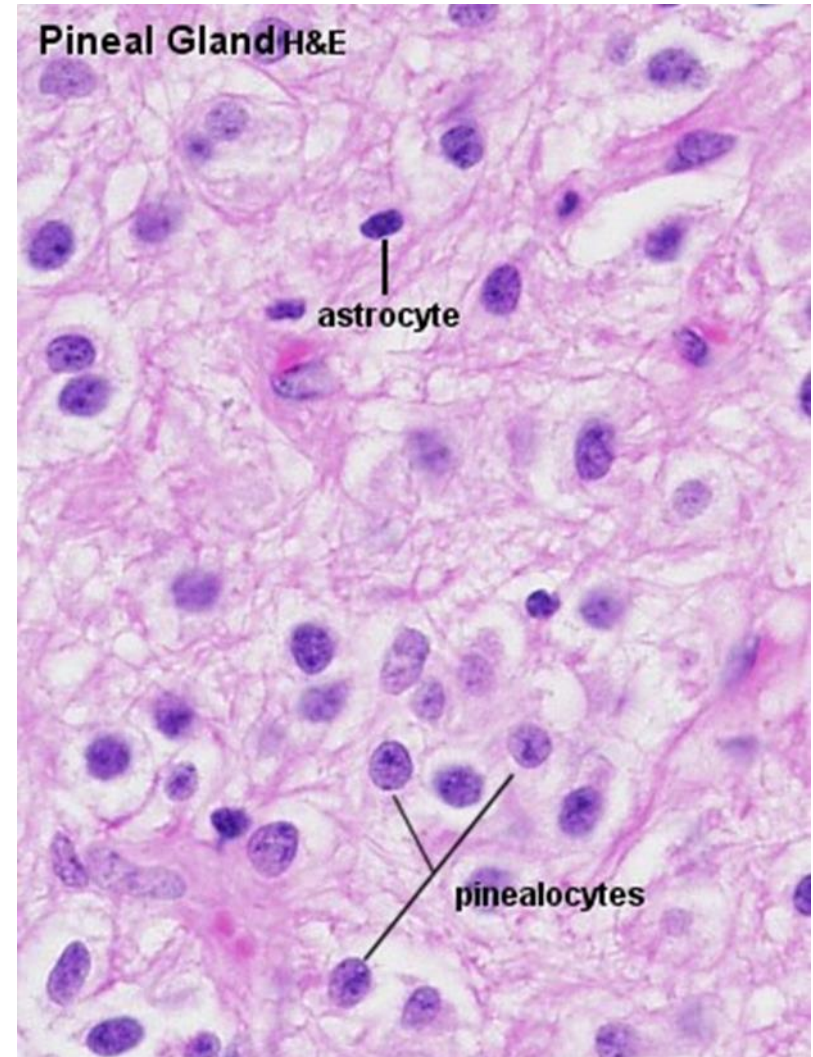

A nappalok hosszának hatása a szaporodásra

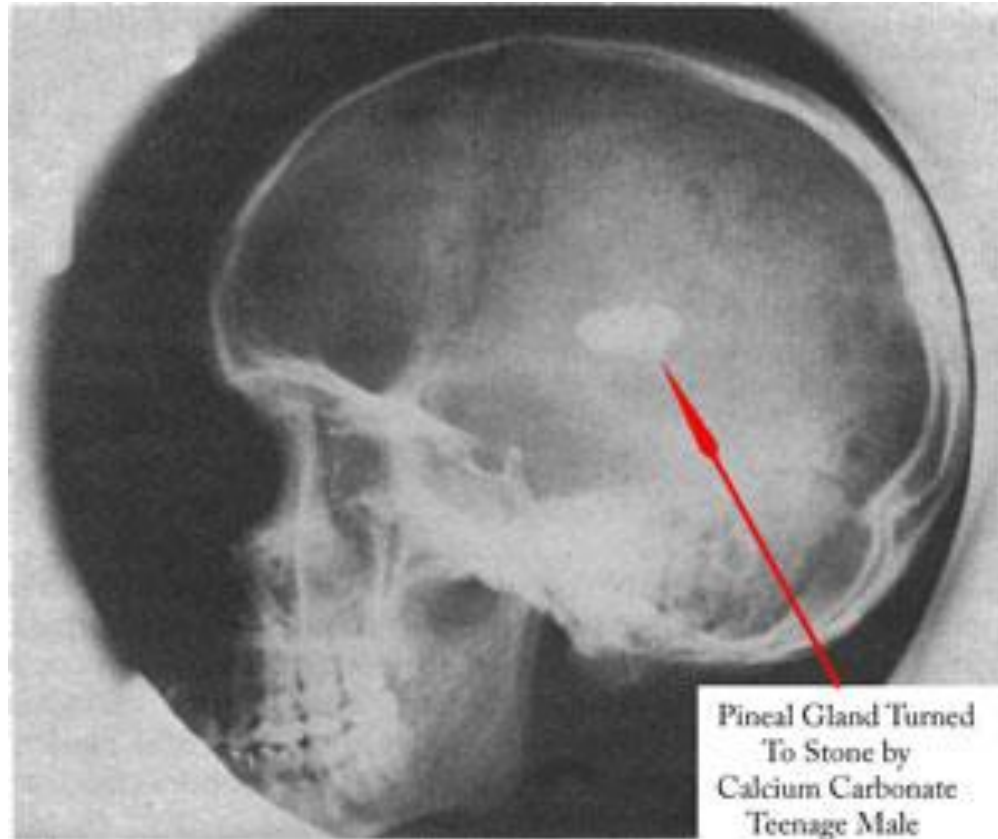
A tobozmirigy szövettani felépítése

- Pinealocyták
- Glia sejtek (astrocyta)
- Kötőszövetes sövények
- Idegrostok
- Kapilláris hálózat
- agyhomok

A tobozmirigyben ásványi lerakódások alakulnak ki

- Agyhomok
- A kalcium felhalmozódást a fluoridok erősítik.

Köszönöm a figyelmet!

Keukenhof Gardens, Hollandia

Ajánlott olvasmányok:

Dr. L. Kiss Anna és Dr. Csáki Ágnes előadásai (SE, Humánmorfológiai és Fejlődésbiológiai Int.)

BEVEZETÉS AZ ÁLLATTANBA, Dr. Molnár Kinga (szerk)

<http://bioszvizsgak.elte.hu/bevezetes-az-allattanba-ea/>